

ART·EX

#KULTÚRNADIPLOMACIAPRESLOVENSKO

30

OBSAH

3	PREDHOVOR	4	MISIA SLOVENSKO	6	LÚČNICA	10	OČAMI KULTÚRNEJ DIPLOMATKY
14	NOVÁ ÉRA SLOVENSKEJ MUZIKY V AMERIKE	18	YURI DOJC	20	OPERNÍ SPEVÁCI V SLUŽBÁCH DIPLOMACIE	21	EDITA GRUBEROVÁ
22	ANDY WARHOL	26	POCTA BJØRNSTJERNE MARTINIUS BJØRNSONOVI	28	LADISLAV BIELIK	30	SLOVENSKÁ NÁRODNÁ GALÉRIA
34	MATÚŠ MAŤÁTKO - SLOVENSKÁ EPOPEJ	38	KOŠICE - EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013	40	JÚLIUS KOLLER	42	VEL'VYSLANECTVO V RÍME OD MILUČKÉHO A CHOVANCA
44	PETER BREINER A JEHO SLOVENSKÉ TANCE	46	BIBIANA, MEDZINÁRODNÝ DOM UMENIA PRE DETI	48	L. E. HUDEC A JEHO ŠANGHAJ	50	VYSLANEC DOBREJ VÔLE
54	PAVOL ORSZÁGH HVIEZDOSLAV - KRVAVÉ SONETY	56	OBRAZY SLOVENSKA NA EXPO	58	V HLAVNEJ ÚLOHE ORCHESTER		

PREDHOVOR

Predstavujeme Vám špeciálne vydanie magazínu Art.Ex, ktoré vychádza pri príležitosti 30. výročia vzniku Slovenskej republiky.

Hned' v úvode by sme chceli zdôrazniť, že so získanou samostatnosťou sme neosameli, neuzavreli sa. Naopak, ostatné tri dekády nás, po desaťročiach vynútenej komunistickej izolácie, prepojili s vonkajším svetom, umeleckou tvorbou v metropolách umenia i s našou vlastnou kultúrnou identitou, siahajúcou hlboko do minulosti.

Spolu so slobodou sme nadobudli zodpovednosť za rozvoj slovenského umenia a jeho presadenie sa v medzinárodnej konkurencii. Špeciálne vydanie Art.Ex 30 mapuje, ako sme v tejto misii obstáli.

Úspechy slovenského umenia vo svete sú najlepšou vizitkou jeho atraktívnosti. Zároveň sme však presvedčení, že k jeho etablovaniu prispeli mnohé projekty kultúrnej diplomacie, ktoré náš rezort za ostatné tri dekády implementoval alebo podporil.

Prezentáciou umelcov so slovenskými koreňmi, či cez sprostredkovanie našej hudby či tradícií, sme Slovensko ukázali v tom najlepšom svetle – ako krajinu kultúrnu, s obrovským kreatívnym potenciálom.

Do tejto publikácie sme sa snažili vybrať projekty, ktoré za tých tridsať rokov svojou kvalitou i ohlasom vo svete zarezonovali najviac.

Ved' posúďte sami.

Komunikačný odbor Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

MISIA SLOVENSKO

POD HESLOM „MISIA SLOVENSKO“
SA SKRÝVA ÚSPEŠNÝ PRÍBEH SLOVENSKA.

Slovo misia je úzko späté s diplomaciou, v širokej verejnosti je zaužívané v spojení diplomatická misia. Symbolizuje poslanie, cestu za cieľom či naplnenie vízie.

Spolu so vznikom samostatného Slovenska vznikla aj slovenská diplomacia. Cieľom Misie Slovensko je nielen pripomenúť si toto dôležité výročie a historické udalosti, ktoré viedli k vzniku samostatnej Slovenskej republiky, ale podporil aj vnímanie Slovenska ako modernej, kultúrnej a perspektívnej krajiny či destinácie a tým podnietiť rozvoj interakcií vo všetkých sférach, v ktorých rezort zahraničia pôsobí. Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky v súvislosti s 30. výročím vzniku Slovenskej republiky pripravilo v priebehu roka 2023 rad podujatí naprieč celým svetom.

Koncepcia realizovaných či pripravovaných projektov vznikala aj prostredníctvom komunikácie so slovenskými diplomatickými misiami tak, aby v danej lokalite, prípadne región, efektívne oslovila cieľovú komunitu, či už odbornú alebo širokú verejnosť.

Počas tridsiatich rokov samostatnej Slovenskej republiky sa konalo nespočetné množstvo kultúrnych podujatí po celom svete, ktoré Ministerstvo zahraničných vecí a európskych záležitostí SR organizovalo, či sa na nich spolupodieľalo. Vďaka týmto aktivitám vzniklo na kultúrnej a diplomatickej úrovni veľa partnerstiev so zahraničím, ktoré dodnes prinášajú výsledky. Prostredníctvom kultúry, ako univerzálneho jazyka, ktorému rozumie celý svet, sa Slovenská republika prezentuje ako dynamická, moderná, kultúrna krajina, v ktorej pôsobia schopní a talentovaní ľudia, umelci, umelecké zoskupenia a v neposlednom rade kultúrni diplomati, v plnej miere zastrešujúci vynikajúcu prezentáciu.

Pri tejto príležitosti vzniklo špeciálne vydanie magazínu Art.Ex – Art.Ex 30. V tomto vydaní magazín predstavuje partnerov a umelcov, ktorí sa prostredníctvom rôznych podujatí organizovaných rezortom diplomacie najvýraznejšie zaslúžili o kultúrnu reprezentáciu Slovenska počas obdobia samostatnosti SR na tej najvyššej umeleckej úrovni. Ich mená najviac rezonovali v archívoch a dodnes tvoria veľkú súčasť bohatej kultúrnej histórie Slovenska. Slovenská kultúra výrazne posilňovala naše medzinárodné vzťahy. Za tridsať rokov, rovnako ako samostatné Slovensko, prešla istým vývinom. V obdobiach, kedy – ako vraví v rozhovore pre Art.Ex 30 dlhoročná kultúrna diplomatka Viera Polakovičová – sa politická situácia Slovenska komplikovala, boli to práve kultúra a umenie, ktoré obraz krajiny vytvárali či naprávali. Magazín Art.Ex 30 nemá ambíciu známkovať alebo určovať kritériá úspechov umenia. Prináša mozaiku príbehov spojených s inštitúciami, samotnými umelcami, ktoré dopĺňajú názory odborníkov a hovoria o tom, ako začala a napredovala Misia Slovensko v kultúrnej diplomacii a ako ovplyvnila vnímanie Slovenska vo svete.

MISIA SLOVENSKO 30

TRADÍCIE

LÚČNICA

Foto: Vystúpenie Lúčnice v priestoroch Organizácie spojených národov v New Yorku © United Nations.

NAVŽDY MLADÁ A KRÁSNA OSTANE V PAMÄTI DIVÁKOV LÚČNICA. CELOŽIVOTNÉ DIELO ŠTEFANA NOSÁĽA MÁ V PODOBE NAJVYZDVIHOVANEJŠIEHO FOLKLÓRNEHO SÚBORU SLOVENSKA AJ V SÚČASNOSTI STÁLE ČO POVEDAŤ. SVOJOU KRÁSOU A VÝBUŠNOSŤOU BERIE DYCH ĽUĎOM PO CELOM SVETE.

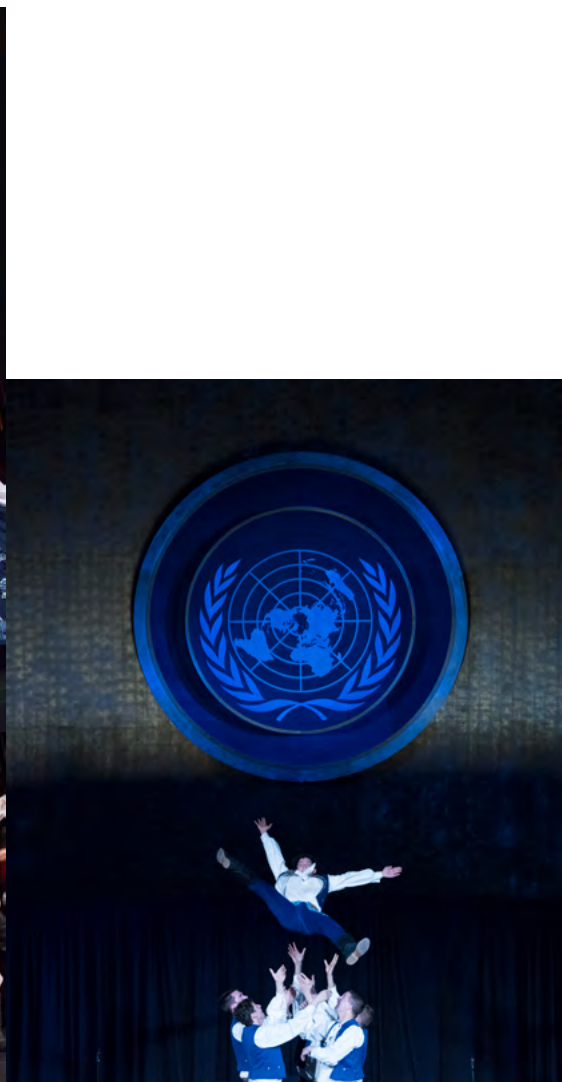
Lúčnica je slovenský umelecký súbor, nositeľ najvyšších domácich i medzinárodných ocenení, symbolizuje originálnu kultúru národa, takého jedinečného vo svojich tanečných, inštrumentálnych a vokálnych prejavoch. Slovenské ľudové umenie našlo v Lúčnici svojho úprimného reprezentatívneho predstaviteľa, ktorý plným priehŕšlím rozdáva unikátne a neopakovateľné plody bohatej tradície nadšenému publiku doma i v zahraničí. Je umeleckým a generačným spojením medzi tradíciami minulosti a dynamickou, no zároveň jedinečnou prítomnosťou.

„Lúčnica je charakterizovaná dvoma znakmi. Lúčnica sa stále „mení“. Jej jadro tvoria predovšetkým mladí ľudia, študenti, ktorí prichádzajú do Bratislavy na vysoké školy a po štúdiu začínajú pracovať vo svojom odbore. Tento neustály kolobeh robí Lúčnicu zároveň inou, novou, no stále aj mladou, plnou energie a krásnou. Samozrejme nové tváre, tanečníci, speváci, hudobníci prinášajú aj chuť

tvoriť a od začatia aktívnej činnosti Lúčnice v roku 1948 sa v súbore vystriedalo vyše 2000 členov“, opisuje generálny riaditeľ Lúčnice Pavol Pilař. Druhým znakom je umelecké smerovanie súboru, ktorého prameňom tvorby je tradičné ľudové umenie a jeho jedinečné profesionálne javiskové spracovanie v tvorbe umeleckého šéfa a hlavného choreografa súboru prof. Štefana Nosáľa. Lúčnica svojím špičkovým umením, krásou, mladosťou a výbušným temperamentom očarila divákov nielen doma, ale aj vo vyše 60 tich štátoch Európy, Ázie, Afriky, Ameriky a Austrálie. Mnohé zahraničné cesty, napríklad v USA, Rusku, Japonsku, Číne, Taliansku, Rakúsku, Francúzsku, Indonézií, Turecku, na Ukrajine a v ďalších štátoch boli realizované prostredníctvom kultúrnej diplomacie Slovenskej republiky. Lúčnica sa stala kultúrnym fenoménom a vyslancom vlastnej krajiny, reprezentujúc Slovensko tým najuniverzálnejším jazykom – originálnou národnou kultúrou, ktorá nepotrebuje žiadneho tlmočníka.

Foto vľavo: Vystúpenie Lúčnice v sále Valného zhromaždenia Organizácie spojených národov v New Yorku ©Pavol Harum a United Nations.
Foto vpravo: Vystúpenie Lúčnice v Rige. ©ZÚ Riga.

[WWW](http://www.lucnica.sk)

ŠTEFAN NOSÁĽ

Takmer celá história Lúčnice je úzko spojená s osobnosťou prof. Štefana Nosáľa, ktorý bol tanečníkom, sólistom, umeleckým vedúcim a choreografom Lúčnice v rokoch 1949 – 2017. Jeho umelecký génius, osobitá invencia a vitalita vytvarovala z Lúčnice špičkové teleso. Vytvoril vyše 100 choreografií a celovečerných programov. „Prof. Nosáľ bol človek, ktorého sme si veľmi vážili. Bol veľmi nekompromisný v rámci svojho umenia. Mal náš obdiv, ale aj rešpekt. Vždy sa nám snažil na nácvikoch vysvetliť hlavne to podstatné, charakteristické – ten výraz našich ľudových tancov, aby sa emócia a atmosféra nevytratila, ale našim podaním znásobila. Verím, že sa to aj vďaka našim pedagógom darilo mojej generácii a bude sa dariť aj tým ďalším,“ spomína Pavol Pilař.

PAVOL PILAŘ

Súčasným generálnym riaditeľom Lúčnice je Ing. Mgr. art. Pavol Pilař, ArtD., ktorý svojho času pôsobil v súbore aj ako člen a približuje vnútorné procesy Lúčnice z vlastnej skúsenosti. „Čas, ktorý každý z nás strávil v Lúčnici je pomerne krátky, ale veľmi intenzívny. Nasadnete do dobre rozbehnutého vlaku, trávate tam mnohokrát viac času ako s rodinou a vytvoríte si veľmi silné priateľstvá. Trénujete, vystupujete a cestujete. Nielen po svete. Intenzívne je to aj na Slovensku, keďže Lúčnica každoročne prejde vyše 30 slovenských

miest, no zahraničie bolo pre každého z nás výnimočné. Reprezentovať Slovensko vo svete s Lúčnicou je veľká zodpovednosť. Vždy je prvoradý stopercentný výkon na predstavení a voľno prichádza až keď zostane čas. Keď sme boli napríklad na 6 týždňovom turné v Japonsku, kde sme absolvovali desiatky predstavení naprieč celou krajinou, mali sme zabehnutý výborný režim a tak sa nám popri tom, čo nás baví, podarilo aj cestovať a spoznávať krajinu a to je predsa ideálna kombinácia,“ opisuje Pavol Pilař a pokračuje: „Byť súčasťou Lúčnice a zažívať jej úspech, či už na Slovensku, alebo v zahraničí, je moment, ktorý každého tanečníka alebo speváka naplní hrdosťou na to, odkiaľ pochádzame a čo doma máme. Pre každého z nás je to česť a možno aj prestíž, no za každým výkonom sú mesiace a roky tvrdej práce, ktoré u mnohých začínajú už v detskom veku, dávno predtým ako prídu do Lúčnice. Začiatkom každého úspešného lúčničiaru je konkurz, ktorý býva v septembri. Keď uspejete, čakajú vás prvé náročné mesiace plné nácvikov a skúšok, a ak sa všetko podarí, pokračujete na predstavenia.“

PLÁNY LÚČNICE

„Z najbližších plánov nás čaká tvorivý rok, kedy by sme chceli v máji premiérovať úplne nový celovečerný program, ktorý pripravuje choreograf, bývalý sólista Lúčnice Michal Dudáš. V závere roka nás čaká oslava jubilea a pripravujeme Galaprogram k 75. výročiu. Popri tom veríme, že sa nám podarí opäť vycestovať do sveta,“ uzatvára výhliadkami do budúcnosti pán Pilař.

OČAMI KULTÚRNEJ DIPLOMATKY

VIERA POLAKOVIČOVÁ JE MUZIKOLOGICKA, KRITIČKA A VÝZNAMNÁ KULTÚRNA DIPLOMATKA, BÝVALÁ ZÁSTUPKYŇA STÁLEHO DELEGÁTA SR PRI UNESCO, GENERÁLNA TAJOMNÍČKA SLOVENSKEJ KOMISIE PRE UNESCO A RIADITEĽKA SLOVENSÝCH INŠTITÚTOV V BERLÍNE, PARÍŽI A VIENNI. V OBLASTI ZAHRANIČNEJ PREZENTÁCIE PÔSOBILA TAKMER ŠTYRI DESAŤROČIA. PRESADILA MNOHO ÚSPESNÝCH PROJEKTOV PREZENTÁCIE SLOVENSKEJ KULTÚRY V ZAHRANIČÍ.

POHYBUJETE SA V OBLASTI PREZENTÁCIE SLOVENSKEJ KULTÚRY A UMENIA OD VZNIKU SAMOSTATNEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY. AKÚ STOPU ZANECHALA SLOVENSÁ KULTÚRNA DIPLOMACIA ZA TOTO OBDOBIE?

Mimoriadne si cením, že som mohla pôsobiť v krajinách, ktoré patria k centram svetového umenia a kultúry, Francúzsku, Nemecku a Rakúsku. Zaznamenala som nefalšovaný záujem osobností, inštitúcií a politických špičiek, ba niektorí partneri nás dobre poznali. V deväťdesiatych rokoch, kedy sa politická situácia Slovenska skomplikovala, bola to kultúra a umenie, ktoré vytvárali obraz krajiny. Jedným z významných míľnikov bola v tomto kontexte celoročná prehliadka slovenského umenia a kultúry „Présences slovaques en France / Podoby Slovenska vo Francúzsku“. Konala sa po trojročnej príprave počas roka 1996 po celom Francúzsku. Jej súčasťou bola prezentácia histórie, literatúry, výtvarného umenia, filmu a hudby, vrátane koncertov Slovenskej filharmónie a série predstavení Opery Slovenského národného divadla v Paríži.

K významným úspechom kultúrnej diplomacie patrí, že po niekoľkých rokoch snáh, počínajúcich návštevou ministra kultúry Milana Kňažka, Slovenskej národnej galérie a mojich predchodcov na vyslaní v Paríži, sa do plánov Múzea stredovekého umenia Cluny v srdci Paríža podarilo presadiť výstavu slovenskej gotiky. Slovenská národná galéria s francúzskym partnerom boli zárukou vysokej profesionality výstavy „Zlatom a ohňom – umenie Slovenska na konci stredoveku“ a aj nadviazania trvalých vzťahov.

S veľkým úspechom sa v parížskej Invalidovni udomácnili slovenské koncerty, na ktoré francúzske a medzinárodné publikum čakalo v rade, hoci, alebo práve preto, že bola na programe aj neznáma súčasná slovenská hudba. Ten hlad Francúzov, Nemcov či Rakúšanov bol neútlachajúci a doprial nám nielen prezentácie v rámci umeleckých festivalov, ale aj ich riadenie a koncipovanie. Napokon, „Montmartre en Europe“ bol jedným z nich. Bol to aj festival v Museumsquartier vo Viedni, kde sme v rámci „Dlhey noci súčasnej hudby“ uviedli svetové premiéry súčasných skladateľov deviatich krajín. Viedeň sa otvorila aj výstave „Poklady slovenskej moderny. Ona je Madona“ v paláci Porcia neďaleko Kunstfóra. Berlín vítal rad diskusií na historické témy, objasňujúce minulosť dvoch totalít, čím sa aj iné nemecké mestá otvorili slovenským filmom. To boli jasné signály o úrovni krajiny jej intelektuálov a umelcov. Na politické a historické diskusie sme pozývali aktérov prevratu, ktorí medzitým zastávali významné politické funkcie, napríklad ministra Markusa Meckela či Františka Mikloška.

AKÝM SPÔSOBOM SA USKUTOČŇOVALA PREZENTÁCIA?

Princípom prezentačných podujatí bolo koncipovať ich v spolupráci s partnermi vo vyslanej krajine a mnohokrát aj s európskymi a

svetovými. S mimoriadnym ohlasom sa stretli sympóziá o disente či prednášky o osobnostiach ako Alexander Dubček alebo M. R. Štefánik, ale aj spracovanie totality v podobe pripomienky obetí totality to bola koncelebrovaná omša k 60. výročiu akcie K vo Viedni. V Deň barbárskej noci (13. apríla 2010) ju slúžilo trinásť slovenských a rakúskych kňazov a biskupov a zúčastnili sa na nej politické a diplomatické elity oboch krajín. Sympóziium „Religion und Wende“ vo Viedni, ale aj „Sympóziium o Dominikovi Tatarkovi“ v Paríži či výstava „Pocta obetiam vojenskej cintoríny architekta Dušana Jurkoviča“ v Múzeu pohrebnej kultúry v Kasseli, výstava „Kráľovský lesk a sláva“ o korunovaniach uhorských kráľov v Prešporke v kontexte s korunováciami východofranských a rímsko-nemeckých kráľov v Centre Charlemagne v Aachene či špičkové umelecké sklo a dizajn Pala Macha, Jany Hojstričovej, Alexandry Štencel a Patrika Illa v Glasgalerie Hentrich v Düsseldorf, to všetko výrazným spôsobom svedčilo o Slovensku, vytváralo povedomie o krajine, slovenskom tigrovi, bývalom neposlušnom žiakovi, ktorý nedostal pozvanie do európskej rodiny. Kultúrna diplomacia dokáže zázraky. Prikove hostí na stoličky a z ruky im zoberie mobily. Otvára oči a srdcia.

Foto dole: Milan Sládek Krížová cesta v Katedrále sv. Hedvigy v Berlíne. ©Archív Viery Polakovičovej.

KULTÚRA JE KĹÚČOM K VZÁJOMNÉMU POCHO-
PENIU NÁRODOV A SPOZNÁVANIU SPOLOČNÝCH
HODNÔT. AKO SA PODĹA VÁS ETABLOVALO SLO-
VENSKO A JEHO KULTÚRNE DEDIČSTVO NA PÔDE
MEDZINÁRODNÝCH ORGANIZÁCIÍ, KTORÉ SA ZA-
OBERAJÚ KULTÚROU? AKÉ BOLI NAJVÄČŠIE VÝZVY
TOHTO PROCESU?

Slovenskí umelci boli už počas totalitného režimu súčasťou rôz-
nych profesionálnych sietí, ale prevrat umožnil prirodzené kon-
taky a umocnil tak možnosti spoznávania sa. V oblasti hudby to
bola napríklad Medzinárodná hudobná rada (IMC), ktorú založilo
UNESCO ako jednu z dvanástich mimovládnych organizácií v ob-
lasti kultúry v roku 1949. Dlhoročný riaditeľ Slovenskej filharmo-
nie, muzikológ Ladislav Mokry, sa po roku 1968 stal jej preziden-
tom a generálnym tajomníkom. V oblasti divadla to bol napríklad
Medzinárodný divadelný inštitút (ITI). Tam vyryli brázdou slovenské
teatrologičky Soňa Šimková a Zuzana Bakošová Hlavenková.

Po Nežnej revolúcii sme sa etablovali v ďalších významných hu-
dobných sieťach, akou je napríklad Medzinárodná asociácia
hudobných informačných stredísk (IAMIC) a Medzinárodná
spoločnosť pre súčasnú hudbu (ISCM). V prvej bola hudobná
teoretička Oľga Smetanová prezidentkou a druhej je dodnes ge-
nerálnou tajomníčkou. V minulosti sme získali podporu UNES-
CO pre dva kľúčové kultúrne projekty – Bienále ilustrácií Brati-
slava a Medzinárodnú tribúnu mladých interpretov (TMI), ktorá
figurovala ako unikátny projekt svetových rozhlasových spoloč-
ností v rámci festivalu Bratislavské hudobné slávnosti. UNES-
CO bolo hrdé na to, že bolo prítomné v zatvorenej krajine a že
po prevrate a rozdelení Československa nastala priam explózia
slovenskej prítomnosti v tejto organizácii. Ilustrácie svetových
a slovenských držiteľov ocenení BIB dostali priestor v sídle
UNESCO v Paríži a súčasťou spoločenských aktivít a politických
gest k výstave bol aj dar ocenej ilustrácie Jany Kiselovej Šite-
kovej generálnemu riaditeľovi UNESCO Federicovi Mayorovi.
Neskôr tam bola aj prezentácia fujár, ktorú vysoko profesionálne
pripravilo Hudobné múzeum Slovenského národného múzea.

AKO SA DARILO SLOVENSKU V ZÁPISOCH DO UNESCO?

Počas 30 rokov existencie Slovenskej republiky sa v UNESCO
najvýraznejšie prejavili experti Slovenska. Dobrým príkladom je
oblasť svetového dedičstva. Prvé zápisy do svetového dedičstva
sme dosiahli už v roku 1993 – Spišský hrad, Banská Štiavnica a
Vlkolánek, na zoznam sa veľmi rýchlo dostali aj prírodné pamiatky,
biosférické rezervácie, a čoskoro, po vytvorení zoznamu nehmot-
ného kultúrneho dedičstva, pribudla k fujare a jej hudbe tercho-
vská muzika, modrotlač, drotárstvo či sokoliarstvo. Oficiálne návšte-
vy riaditeľov UNESCO sme vítali aj v Stredisku pre UNESCO a
Univerzitnej knižnici v Bratislave, aby potom v bielych rukavičkách
listovali v unikátnej Bašagičovej zbierke islamských rukopisov, za-
písanej na zozname Pamätí sveta. Hostia boli uveličení. UNESCO
je organizácia, ktorej pilierom sú aktivity pomáhajúce dosiahnuť
a udržať svetový mier cez aktivity a koordináciu štátov v oblasti
vzdelávania, kultúry v širokom zmysle slova, informácií a vedy.
Presadzuje univerzálne vzdelávanie, ľudské práva, slobodu slova a
médií, etiku vo vede, ochranu ekosystémov, inklúziu či posilnenie

Foto zľava hore: Vojenské cintoríny architekta Dušana Jurkoviča v Kaseli. Diskusia slovenských a nemeckých disidentov v Spolkovej nadácii na spracovanie SED diktatúry s Jánom Budajom. Koprodukčná inscenácia Bludičky v Deutsches Theater Berlin, o.i. s Emíliou Vášáryovou a Dušanom Jamrichom ©Archív Viery Polakovičovej.

postavenia žien. V týchto všetkých oblastiach máme vysoko profesionálnych expertov, sme aktívni a viditeľní. Aj v rovine politicko-diplomatickej zohralo Slovensko opakovane kľúčovú rolu pri vedení rokovaní regionálnych skupín, medzivládnych výborov a komisií či vo Výkonnej rade a na Generálnej konferencii. Diplomatieké úspechy, ako predloženie a obhájenie významnej rezolúcie vedúcej k prijatiu 26 nových členských štátov do organizácie (1995), sa podpísali pod vizitku Slovenska a výsledky aktívnej kultúrnej diplomacie.

AKÁ JE PODĽA VÁS ÚLOHA KULTÚRNEJ DIPLOMACIE A AKO POMÁHA BUDOVAŤ OBRAZ KRAJINY V ZAHRANIČÍ?

Kultúrna diplomacia je tou najviditeľnejšou časťou diplomatickej práce. Pomáha vytvárať obraz o krajine a nadväzovať trvalé vzťahy mienkotvorných intelektuálov, mysliteľov, tvorcov a vedcov, čo je pre ďalší vývoj ľudstva kľúčové. Slovenská kultúrna diplomacia je v rukách ústredia i všetkých zastupiteľských úradov – veľvyslanectiev, stálych zastúpení, generálnych konzulátov a slovenských inštitútov v zahraničí, pričom iba niektoré úrady disponujú diplomatmi špeciálne určenými na zabezpečovanie prezentácie Slovenska v danom teritóriu, prípadne vo viacerých. Význam kultúrnej diplomacie pochopili vyspelé západné krajiny už pred desaťročiami. Dobrým príkladom je Francúzsko, kde je kultúrna diplomacia a šírenie jazyka a literatúry pilierom zahraničnej politiky. Vplyv krajiny prostredníctvom jazyka, kultúry, umenia a literatúry a aj prostredníctvom ponuky štipendií a stáží na školách rôzneho typu, vrátane diplomatických, je zásadný. V prípade Rakúska pozorujeme okrem dôrazu na jazyk, podobného ako u Nemcov, Španielov a Britov, sústredenie sa na moderné obsahy prezentácií – súčasné umenie a architektúru a odklon od prezentácie tradičnej kultúry. Slovensko má obrovskú šancu vzbudzovať dôveru svojich partnerov práve cez kultúrnu diplomáciu. Bolo to tak aj v kritických 90. rokoch, keď sme kvôli mečiarovskému režimu nedostali pozvánku do európskych a transatlantických štruktúr. A bolo to práve Francúzsko, ktoré hostilo celoročnú prezentáciu našej kultúry, umenia, literatúry a historických súvislostí. Kľúčom k úspešnej tridsaťročnej ceste boli mnohokrát charizmatické osobnosti, ktoré sa podarilo získať do diplomacie a ktoré svojím profilom posilňovali dôveru partnerov. Veľkým šťastím pre ponovembrovú československú a neskôr slo-

venskú kultúrnu diplomáciu bolo vyslanie slovenských intelektuálov na posty veľvyslancov a kultúrnych radcov. Uvediem aspoň tri príklady – po Nežnej revolúcii nastúpili na vyslanie spisovateľa Ján Vilikovský, Anton Hykisch či umelecká prekladateľka a literárna teoretička Michaela Jurovská, veľká dáma s nevšednou inteligenciou a bohatými umeleckými výsledkami, okrem iného prekladateľka Pereca, Durasovej, Claudela, Viana či de Rougemonta. Jej portfólio bolo vizitkou nášho mladého štátu.

Z osobnej skúsenosti môžem svedčiť o úprimnom záujme Európy o naše realie, predovšetkým o umenie – po Novembri sa podarilo vyviezť opery súčasného skladateľa Juraja Beneša do Londýna a Kolína nad Rýnom. Sály, kde vystúpila Slovenská filharmónia, Slovenský filharmonický zbor; Warchalovci či Musica aeterna, boli preplnené v Paríži, Viedni i Berlíne. Úroveň našich filozofov, historikov, umelcov všetkých žánrov vyvoláva rešpekt celých tridsať rokov a svedčí o energii a esprite, ktorými Slovensko disponuje.

AKÉ SÚ PODĽA VÁS BUDÚCE VÝZVY, PRED KTORÝMI STOJÍ NAŠA KULTÚRNA DIPLOMACIA?

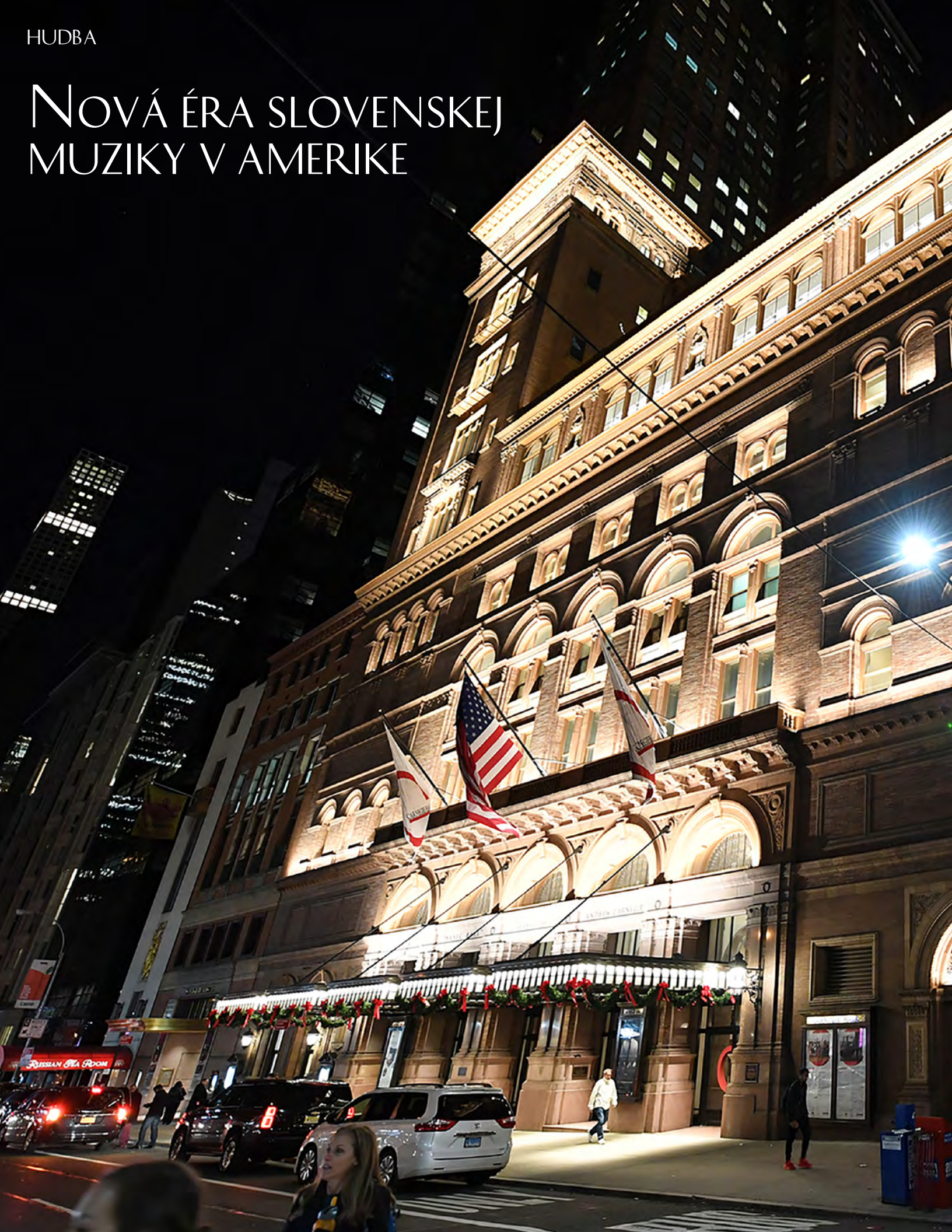
Za 30 rokov sa podarilo systémovo nastaviť fungovanie rezortov zahraničia a kultúry, financovanie mimoriadnych aktivít k zásadným výročiam a aj podporu rezortu kultúry dielčím aktivitám zastupiteľských úradov. Slovenské inštitúty majú široký kultúrny záber a pracujú s veľkým predstihom. Je ich iba deväť, ale spolu s veľvyslanectvami, generálnymi konzulátmi a s radom kultúre oddaných osobností v zahraničnej službe, ale aj mimo nej, sa darí vysielat' dobré signály. Veľkou výzvou a potrebou je identifikácia krajín, ktoré sú pre prezentáciu Slovenska kľúčové a výber významných projektov, ktoré posilnia existujúce väzby inštitúcií a nadviažu nové vzťahy. Kultúrna diplomacia je behom na dlhé trate, preto je dôležitá včasná príprava projektov s cieľom vzniku trvalých väzbov so zahraničnými partnermi. Kľúčom je pokračovanie spolupráce a vytvorenie synergie s erbovými kultúrnymi inštitúciami a významnými regionálnymi aktérmi Slovenska. Výzvou by malo byť sprístupnenie grantového systému aj pre diplomatické misie (v súčasnosti to možné nie je). A dôležitým krokom by mala byť profesionalizácia kultúrnych diplomatov, riaditeľov slovenských inštitútov, ale aj ďalších pracovníkov, vyslaných do krajín, kde považujeme tvorbu prezentačných podujatí za kľúčovú a prípadne aj ich výber z externého prostredia.

Foto zľava: Výstava „Poklady slovenskej moderny. Ona je madona“ v Palais Porcia vo Viedni, Viera Polakovičová s kurátorkou Katarínou Bajcurovou. Módná prehliadka v Berlíne. ©Archív Viery Polakovičovej.

HUDBA

NOVÁ ÉRA SLOVENSKEJ MUZIKY V AMERIKE

ČAJKOVSKIJ, MAHLER, BÉLA BARTÓK, LED ZEPPELIN, U2, PAUL YOUNG, STING, THE BEATLES ČI JAY-Z, ALE AJ DESAŤTISÍCE ĎALŠÍCH SVETOVÝCH UMELCOV SA UŽ PREDSTAVILO NA PRESTÍŽNYCH PÓDIÁCH SIENÍ V CARNEGIE HALL. MEDZI NIMI UŽ AJ TÍ SLOVENSKÍ.

Carnegie Hall je veľkolepá stavba na Siedmej avenue v New Yorku, ktorá patrí medzi najznámejšie koncertné haly v Spojených štátoch a zároveň na svete. Budova, ktorú navrhol architekt William Tuthill, pochádza z roku 1891. Nachádzajú sa v nej sály Isaac Stern Auditorium, Zankel Hall a Weill Recital Hall. V Carnegie Hall sa každoročne konajú stovky kultúrnych podujatí, hlavne hudobného rázu. Kľučku si tu už vyše storočia podávajú najznámejší svetoví umelci. Práve na tomto mieste sa v rokoch 2020 a 2022 konali podujatia s názvom Slovaks in Concert, ktoré ponúkli publiku vo vypredanej sále Zankel Hall koncerty talentovaných slovenských a zahraničných umelcov. V spolupráci so slovenskou kultúrnou diplomaciou sa podarilo v roku 2016 a 2020 vystupovať v Carnegie Hall aj klavírnemu virtuózovi, skladateľovi a dirigentovi Petrovi Breinerovi, či skladateľovi Jurajovi Filasovi v roku 2015.

SLOVAKS IN CONCERT 2020

Hlavným hudobným motívom koncertu, ktorý sa konal 26. januára 2020, bolo spájanie džezu s prvkami folklóru, populárnej a klasickej hudby. V dramaturgii hudobníka Martina Valihoru zazneli džezové aranžmány slovenských ľudových piesní, akou je napríklad známa skladba „Červené jablčko“, ktorú po prvý raz s Radovanom Tariškom odohrali americkí hudobníci Markus Strickland a Ron Affif či Slovenské tance Petra Breinera a jeho skladba „Manhattan“ v podaní Petra Lipu. Zarezonovali tiež rómske motívy v podaní Jána Berkyho Mrenicu ml., ktorého kvarteto spolu s ostatnými umelcami odprezentovalo aj klasické džezové štandardy.

Cieľom koncertu bolo poskytnúť newyorskému publiku kvalitné slovenské umenie a šíriť tak dobré meno Slovenska v tomto dôležitom politickom a obchodnom priestore. „Je to veľmi odvážny a dôležitý krok pre vývoj našej hudobnej scény, aby sa mohla prezentovať aj v zahraničí, v spojení s medzinárodnou scénou a na tej najprestížnejšej platforme. Je to unikát ponúkať našu kultúru spôsobom vzbudzovania záujmu aj pre americké publikum a nie ho iba darovať pre úzku skupinu ľudí,“ hovorí hudobník Martin Valihora a pokračuje: „koncert bol venovaný Slovákom a úžasnému mestu New York, ktoré vytvorilo a platformu kozmopolitnému a tvorivému spoločenstvu umelcov a stalo sa zázemím celosvetovej kultúry.“ Spájanie sa cez spoločné zážitky hudobnej spolupráce krajín, z ktorých hudobníci pochádzajú, vníma ako silný akt podania si rúk so svetom na tej najjemnejšej úrovni.

WWW
WWW
WWW

Foto zhora: Slovaks in Concert 2022. Ulica pred budovou Carnegie Hall. Slovaks in Concert 2020. ©Paul Martinka.

Foto vpravo zhora: Juraj Filas a jeho Requiem v Carnegie Hall. ©Juraj-Filas.com. Generálna skúška pred koncertom Slovaks in Concert 2022. ©Diana Čermáková.

Foto vpravo dole: Generálna skúška pred koncertom Slovaks in Concert 2022. ©Diana Čermáková.

SLOVAKS IN CONCERT 2022

Slovenskí hudobníci odohrali koncert vo vypredanej sále prestížnej Carnegie Hall v centre New Yorku. Hudobná udalosť, ktorá sa konala 3. novembra 2022, symbolizuje vzájomnú inšpiráciu americkou a slovenskou kultúrou spojením džezu s klasikou, soulom, R&B a pop music. Venovaná bola nielen slovenskej komunite v USA, ale taktiež milovníkom hudby z radov Newyorčanov.

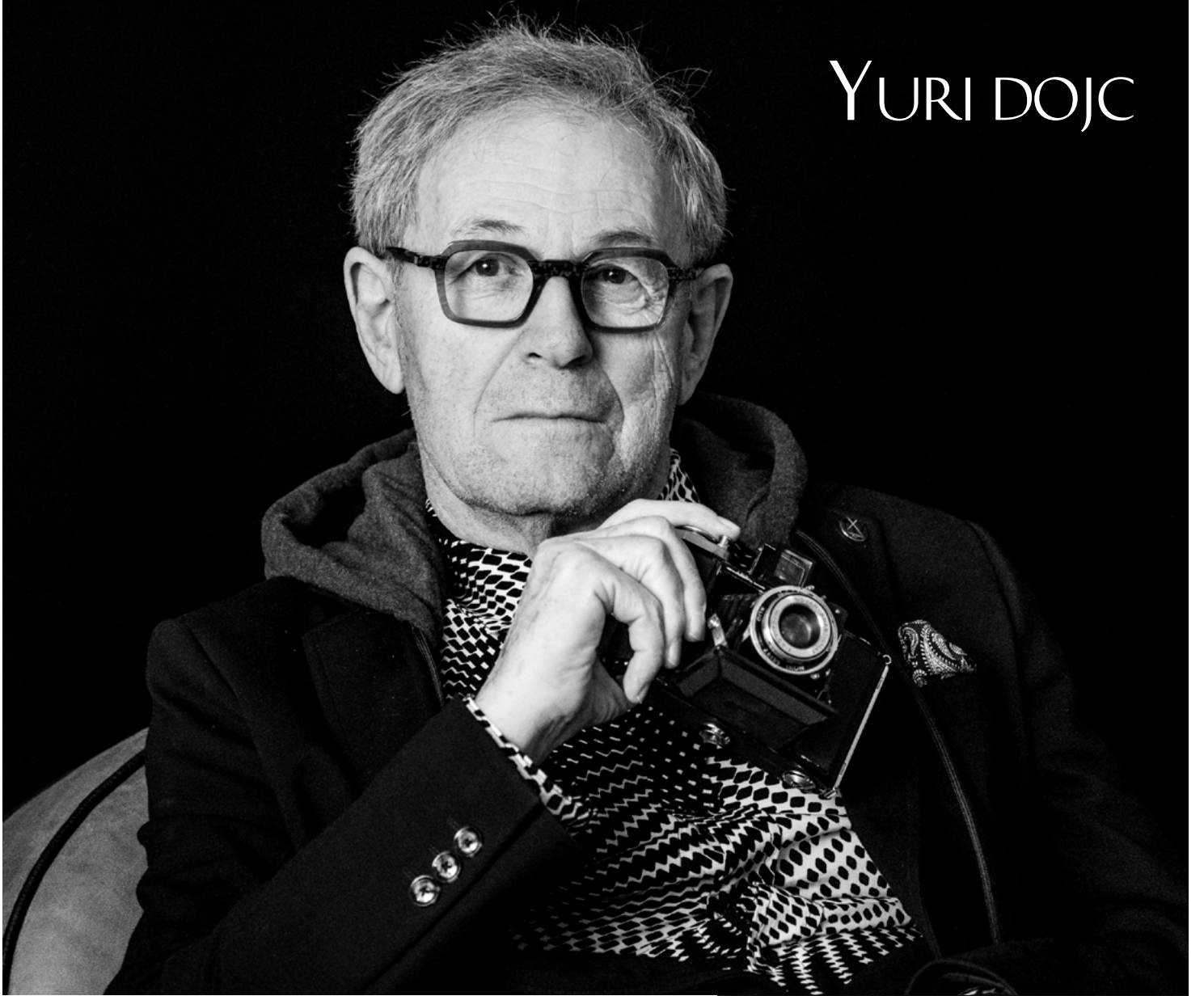
Na jedinečnom koncerte v Zankel Hall vystúpilo mladé talentované slovenské duo Lash & Gray, Kristína Mihaľová – spev, Jakub Šedivý – gitara, ktorých sprevádzali hudobné ikony: trubkár Keyon Harold a kontrabasista Harish Raghavan. Duo patrí pravdepodobne k najväčším objavom slovenskej scény posledných rokov. V roku 2019 získali ocenenie za najlepší výkon na Bratislavských džezových

dňoch. Ich debutový album „Sleepin' With The Lights On“ bol v slovenskej ankete Radio_Head Awards ocenený ako Najlepší debutový album roka 2020. Ich druhá štúdiová nahrávka „Blossoms Of Your World“ získala v cenách Českej hudobnej akadémie Anděl ocenenie Najlepší slovenský album roka 2021 a singel „After War“ získal ocenenie Skladba roka na Radio_Head Awards 2021.

V druhej časti programu sa predstavili Janoska Ensemble. Ondrej Janoska husle, Roman Janoska husle, František Janoska klavír a Julius Darvas – kontrabas, spolu s fenomenálnym francúzskym gitaristom Biréli Lagrène. „Podobne ako pri dvojici Lash & Gray, aj v tomto prípade bolo cieľom spojiť najlepší slovenský hudobný export so zahraničnými uznávanými sólistami“, hovorí Martin Valihora, hudobník a zakladateľ festivalu One Day Džez, ktorý na podujatí dramaturgicky spolupracoval.

YURI DOJC

V ROKU 1968, KEĎ SA RUSKÉ TANKY VALILI DO JEHO RODNÉHO ČESKOSLOVENSKA, SA MLADÝ ŠTUDENT V LONDÝNE STAL NÁHLE „UTEČENCOM“. KEĎ SA POTOM VYDAL ŽIŤ DO KANADY, JEHO STATUS SA ZMENIL NA „PRISŤAHOVALCA“. V NASLEDUJÚCICH DESAŤROČIACH SI FOTOGRAF Z KANADSKÉHO MESTA TORONTO VYTVORIL SVOJ DOMOV.

Expanzívna prax fotografa, umelca a svedka Yuriho Dojca zahŕňa mnoho uhlov pohľadu. Podľa jeho slov ho inšpiruje pulz života. Venuje sa však aj tomu, k čomu ho privedie náhoda. „Chcem, aby moja tvorba zasiahla viac ako povrch očí. Aby išla hlbšie do človeka, ktorý sa pozerá na dielo,“ hovorí o svojej tvorbe Yuri Dojc. Jeho fotografická dráha s viacerými špecializáciami v komerčnej fotografickej praxi sa časom zmenila k jeho súčasnému pohľadu pozorovateľa pozostatkov tých najzraniteľnejších v histórii.

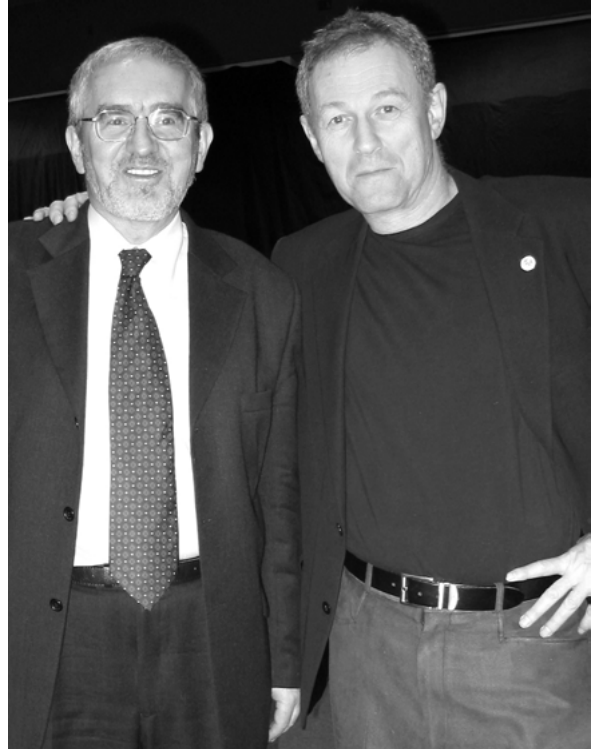

Foto zhora: Yuri Dojc – portrét. Yuri Dojc a Martin Bútor. ©Archív Yuriho Dojca.

LAST FOLIO

Dojc je známy najmä svojím pozorovacím prístupom k minulosti založenom na subjektívnosti, empatii a intimite. Od konca 90. rokov dokumentuje posledných žijúcich ľudí, ktorí prežili holokaust na Slovensku, opustené synagógy, školy a cintoríny v krajine pre sériu fotografií Last Folio.

Náhoda priviedla fotografa Yurho Dojca, producentku Katyu Krausovú a ich tím dokumentárnych filmárov do opustenej židovskej školy na východnom Slovensku, kde sa zastavil čas v deň, keď v roku 1942 všetkých prítomných deportovali do koncentračných táborov. Ostali tam po nich školské knihy, zošity, vysvedčenia, rodné listy, všetko chátrajúce na zaprášených policiach. Yuri Dojc zaobchádza s týmito opustenými, rozpadajúcimi sa knihami ako s tými, ktorí prežili – každá je zachytená ako portrét, zachovaná vo svojej konečnej kráse. Spomedzi stoviek kníh a fragmentov, ktoré Yuri odfotoval, je pre neho veľmi vzácna najmä jedna kniha, ktorú kedysi vlastnil jeho starý otec Jakab. Yuri prostredníctvom série fotografií Last Folio mapuje osobnú cestu v kultúrnej pamäti ako súčasť európskeho zapamätania.

V roku 2015 bol projekt Last Folio súčasťou celosvetových pripomienok 70. výročia ukončenia 2. svetovej vojny a výstava sa konala v sídle Organizácie spojených národov v New Yorku, v Národnej knižnici Nemecka v Berlíne, Múzeu Marka Rothka v Lotyšsku, v Novom múzeu tolerancie v Moskve a v Art Gallery of Tufts University v Spojených štátoch. Projekt dodnes putuje ako umelecká inštalácia spájajúca výstavu vybraných fotografií, dokumentárny film Katye Krausovej a kniha v mnohých krajinách na oboch stranách atlantického oceána. Dvanásť obrázkov zo série je súčasťou stálej zbierky Kongresovej knižnice vo Washingtone.

Výstava je medzinárodne úspešná aj vďaka slovenskej kultúrnej diplomacii a je veľmi populárna. „Škoro každá výstava mojich diel bola otváraná za prítomnosti a spolupráce slovenských a niekedy kanadských diplomatov. Vystavovali sme aj v Litve, Rakúsku, Taliansku, Rusku, Gruzínsku, Belgicku, Nemecku, Brazílii, Paname, Portugalsku, Dánsku, Česku. Viackrát v Kanade a v USA na miestach ako New York, Washington, Boston, Indiana. Mnoho výstav som mal aj na Slovensku. O slovenských diplomatoch môžem povedať, že sú to skvelí, profesionálni, ľudskí, priateľskí, tvoriví ľudia. Všetkých dnes už považujem za svojich priateľov. Kultúra spája ľudí sveta oveľa silnejšie ako čokoľvek iné, preto som rád, že môžem byť jedným z reprezentantov Slovenska v tomto odvetví,“ hovorí o kultúrnej diplomacii Yuri. „K 30. výročiu prajem všetkým, ktorí sú nejakým spôsobom zaangažovaní na prezentácii slovenskej kultúry a umenia, všetko najlepšie a aby sa táto časť diplomacie naďalej rozvíjala. Kultúra je dôležitá časť spoločnosti a odrzkadľuje kvalitu vyspelosti,“ dodáva na záver.

WWW

Foto zľava zhora: Štyri portréty kníh zo série Last Fólío. Štyri výstavy projektu Last Fólío – Viedeň, Rím, Sao Paulo a Jeruzalem. ©Archív Yuriho Dojca.

OPERNÍ SPEVÁCI V SLUŽBÁCH DIPLOMACIE

OPERA, AKO JEDNO Z NAJZNÁMEJŠÍCH A NAJVÝZNAMNEJŠÍCH ODVETVÍ VYSOKÉHO UMENIA, LÁKA NA SVOJU DRÁMU, POMPÉZNOSŤ, BOHATSTVO, SILU A JEDNOZNAČNE VYMEDZENÝ A ŠPECIFICKÝ TALENT OPERNÝCH INTERPRETOV. OPERNÉ DIELA SA ZARAĐUJÚ MEDZI HUDOBNÚ KLASIKU, SÚ ZNÁME A OCEŇOVANÉ V CELOM SVETE.

Opera je odjakživa silno spätá s diplomaciou aj preto, že slovenskí operní interpreti patria už niekoľko desaťročí medzi uznávanú svetovú špičku. Najvýraznejší úspech v zahraničí majú Edita Gruberová a Peter Dvorský, ktorí na seba upútali pozornosť celého sveta postojacky tleskajúceho z plných hľadísk. Našu krajinu v zahraničí reprezentuje celá plejáda významných sólistov – spomenieme Slávku Zámečnickovú, Ľvu Hornyákovú, Pavla Bršlíka, Ondreja Šalinga, Pavla Remenára, Daniela Čapkoviča či Štefana Kocána. Významným speváckym telesom je tiež Bratislavský chlapčenský zbor vedený Magdalénou Rovňákovou. Často sa tieto výnimoční interpreti stretávajú na spoločných pódioch v službách kultúrnej diplomacie. Kultúrna diplomacia Slovenskej republiky zaraďuje operu medzi najdôležitejšie podujatia pri prezentácii slovenskej kultúry v zahraničí a kladie ju na piedestál. Podujatia vznikajú vďaka spolupráci s operou Slovenského národného divadla a Štátnou operou v Banskej Bystrici.

PETER DVORSKÝ

Patrí medzi najlepších svetových tenoristov svojej generácie. Je výnimočný pre svoj lyrický, expresívny hlas či silné pôsobenie a dojemné vystupovanie na javisku. Bol zaraďovaný medzi štyroch najlepších tenoristov sveta spolu s Plácidom Domingom, Lucianom Pavarottim a Joséom Carrerasom. Kráľ opery Luciano Pavarotti ho označoval za svojho nástupcu. Peter Dvorský vystupoval vo viac ako 25 krajinách a predstavil sa na viac ako 60 divadelných a koncertných pódioch. Jeho slávna medzinárodná kariéra zahŕňala hlavné svetové operné stánky vrátane viedenskej štátnej opery, Teatro La Fenice v Benátkach, Veľkého divadla v Moskve, milánskej La Scalay, londýnskej Covent Garden, operného divadla vo Florencii a Metropolitnej opery v New Yorku či veronskej Areny. Dvorský si získal veľké uznanie s ohromujúcou interpretáciou opier Giuseppe Verdiho, Wolfganga Amadea Mozarta a Giacoma Pucciniho. Obľúbená je najmä jeho interpretácia Figarovej „Non Più Andrai“ z Mozartovej Figarovej svadby.

Slovenský tenorista nominovaný na Grammy, ocenenie udeľované organizáciou The Recording Academy v Spojených štátoch amerických, ktorým sa oceňujú významné hudobné počiny v hudobnom priemysle, je zároveň pedagógom, ktorý inšpiruje ďalšiu generáciu spevákov. Okrem reprezentácie Slovenska v zahraničí v spolupráci s rezortom diplomacie, pôsobil ako riaditeľ Slovenského inštitútu v Ríme v rokoch 2013 až 2018, kde prostredníctvom kultúry prehlboval vynikajúce diplomatické vzťahy medzi našimi krajinami.

Foto zhora: Peter Dvorský. Slávka Zámečnicková. Štefan Kocán. Bratislavský chlapčenský zbor a Magdaléna Rovňáková. ©Archív MZVEZ SR.

EDITA GRUBEROVÁ

UNIKÁTNA KOLORATÚRNA A BELKANTOVÁ SOPRANISTKA, OZNAČOVANÁ AJ AKO SLOVENSKÝ SLÁVIK S 52-ROČNOU ŠPIČKOVOU KARIÉROU NA OPERNÝCH A KONCERTNÝCH JAVISKÁCH PO CELOM SVETE. V ROKU 2021 BOLA EDITA GRUBEROVÁ OCENENÁ NA PÔDE MINISTERSTVA ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY TITULOM VYSLANEC DOBREJ VÔLE. EDITA GRUBEROVÁ - PRIMADONNA ASSOLUTA DI BELCANTO.

Počas svojej kariéry odspievala 2357 predstavení, do histórie vošla trojčiarovým *fa* Donizettiho nezabudnuteľnou áriou šílenstva Lucie di Lammermoor. Jej neúnavná práca sa odrazila vo vysoko profesionálnych výkonoch po celom svete, od La Scaly v Miláne, cez Teatro Liceu v Barcelone, Covent Garden v Londýne, Parížsku operu, Operu v Zürichu, na festivale v Salzburgu či Glyndebourne, až po Metropolitanú operu v New Yorku a operné scény v Japonsku. Račianska rodáčka študovala na Konzervatóriu v Bratislave pod vedením profesorky Márie Medveckej.

Predstavila sa v opere SND v Bratislave a v Štátnej opere v Banskej Bystrici. Jej predspievanie v Štátnej opere vo Viedni jej prinieslo okamžitý angažmán, vo februári 1970 tam debutovala Kráľovnou noci a Olympiou. Nastupujúca normalizácia ju v roku 1971 primäla k rozhodnutiu Československo opustiť. Umelkyňa výrazne prispela k oživeniu predverdiiovských belkantových opier Belliniho, Rossiniho a Donizettiho, excelovala ako Norma, tudorovská kráľovná v Donizettiho trilógii Anna Bolena, Maria Stuarda, Roberto Devereux a Lucrezia Borgia. Odborná kritika považovala jej spôsob spievania za svetový unikát. Vyzdvihovala hĺbku a silu psychologického stvárnenia postáv. Edita Gruberová bola nositeľkou štátnych vyznamenaní Rakúska a Slovenska, čestnou členkou a komornou speváčkou Viedenskej štátnej opery, Bavorskej štátnej opery a ďalších ocenení vrátane čestného doktorátu Vysokej školy múzických umení v Bratislave.

Vystupovala v Japonsku, Nemecku, Poľsku, Rakúsku, Českej republike, Maďarsku i v ďalších krajinách. Jedným z najvýznamnejších podujatí bol koncert v Berlínskom dome 12. decembra roku 2016. Spolu s ďalšími talentovanými opernými speváčkami Zuzanou Šveda, Richardom Švedom, Pavlom Bršlíkom a klaviristom Petrom Valentovičom zožali obrovský úspech a aj vďaka ich umeniu sa utvrdili už vynikajúce diplomatické vzťahy s Nemeckou republikou. Z publika si opernú slávnosť užívali prezident Nemeckej spolkovej republiky Joachim Gauck a prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska, ako i diplomatický zbor a vyše tisíc hostí.

Foto zhora: Edita Gruberová portrét. ©Posztós János Müpa. Edita Gruberová počas vystúpenia v Paláci umení - Budapešť. ©Hrotkó Bálint / Müpa. Foto dole: Zľava: Eva Hornyáková, Edita Gruberová, Pavol Remenár a Miriam Rodriguez Brüllová. ©Bokor Tomáš MZVEZ SR.

ANDY WARHOL

JEHO RODIČIA POCHÁDZALI Z MALEJ DEDINKY NEĎALEKO MEDZILABORIEC. SO SVOJOU MAMOU SA ROZPRÁVAL PO RUSÍNSKY AŽ DO JEJ SMRTI. UŽ DESAŤ ROKOV KRAĽUJE REBRÍČKU TOP VIZUÁLNYCH UMELCOV Z CELÉHO SVETA. NA SLOVENSKO SA NIKDY NEDOSTAL, ZREJME BY HO KVÔLI REŽIMU UŽ NASPÄŤ NEPUSTILI.

„Andy Warhol bol americký maliar, filmový tvorca, autor, producent a dôležitá osobnosť v hnutí Pop art s rusínskymi koreňmi. Jeho rodičia pochádzali z dedinky Miková, ktorá sa nachádza na severovýchode Slovenska, 15 kilometrov od Medzilaboriec, odkiaľ emigrovali do amerického Pittsburgu, kde sa Andy v roku 1928 narodil. Jeho korene sú cez rodičov priamo späté so Slovenskom,“ opisuje riaditeľ Múzea Andyho Warhola v Medzilaborciach Martin Čubjak. Andy Warhol patril už počas svojho života ku komerčne najúspešnejším umelcom sveta, bol celebritou kultúrnej a umeleckej svetovej scény. V časoch bez internetu ho ľudia spoznávali na ulici aj v Európe. V súčasnosti je podľa svetovo uznávanej databázy umelcov artfacts.net, ktorá obsahuje takmer 850 tisíc umelcov a jej algoritmy vypočítavajú úspešnosť umelca z mnohých aspektov, Andy Warhol už desať rokov na prvom mieste.

Warhol navštevoval Holmesovu základnú školu a popritom absolvoval výtvarné kurzy ponúkané Carnegieho inštitútom v Pittsburgu. V roku 1942 Andyho postihla rodinná tragédia, keď jeho otec zomrel na žltáčku pečene. Keďže Warholov otec rozpoznal umelecký talent svojho syna, odkázal svoje úspory Andymu na jeho vysokoškolské štúdium. Po maturite v roku 1945 sa zapísal na Carnegieho technologický inštitút, aby študoval obrazový dizajn. Po tom, čo školu vyštudoval, sa v roku 1949 presťahoval do New Yorku, aby sa naplno rozbehla jeho kariéra v reklame prostredníctvom ilustrovania časopisov. V tom čase si tiež zmenil meno, keď vypustil koncové „a“. Dostal sa k práci v časopise Glamour a stal sa jedným z najúspešnejších komerčných umelcov roku 1950. V neskorých 50. tých rokoch začal Warhol venovať viac pozornosti maľovaniu a v roku 1961 prišiel s konceptom „Pop art“ – obrazy zamerané na komerčný obchodný tovar. V roku 1962 vystavoval dnes už kultové obrazy plechovky Campbellovej polievky. V 70. a 80. rokoch vytváral výtlačky slávnych ľudí ako Marilyn Monroe a Elvis Presley. Veľmi známe sú aj jeho spolupráce s umelcami Jeanom Michelom Basquiatom a Keithom Haringom.

„V máji 2022 bolo v aukčnej spoločnosti Christies v New Yorku vydražené dielo Andyho Warhola – Marilyn Monroe za 195 miliónov amerických dolárov. Stalo sa druhým najdrahšie predaným dielom v histórii aukčného predaja po Leonardovi da Vincim. Môžeme teda spokojne tvrdiť, že Andy Warhol bol a stále je jedným z najslávnejších umelcov dejín umenia vôbec,“ pokračuje Martin Čubjak. Dodáva, že Andy Warhol na Slovensku nikdy nebol. Pop art ako umelecké hnutie bolo vo vtedajšom komunistickom Československu považované za buržoázne, kapitalistické umenie a dokonca sa oficiálne nevyučovalo ani na školách. Hlavným smerom v tomto období bol socialistický realizmus. Zomrel vo februári 1987 po banálnej operácii žľníka vo veku 58 rokov.

Foto zľava: Andy Warhol – Campbell's soup, Andy Warhol – Marilyn. ©Múzeum moderného umenia Andyho Warhola v Medzilaborciach.

MÚZEUM ANDYHO WARHOLA V MEDZILABORCIACH

Múzeum funguje od roku 1991 a ako prvé na svete je venované tejto významnej osobnosti pop artu. Dnes je múzeum nadregionálna inštitúcia múzejno-galerijného typu, zaoberajúca sa predovšetkým aktuálnymi tendenciami súčasného umenia a hlavne životom a dielom Andyho Warhola. „Múzeum navštívi 20 až 30 tisíc návštevníkov ročne. Zahraničných návštevníkov je 60 až 70 % z celkového počtu. Najviac ich prichádza z okolitých krajín, ale aj z Nemecka, Francúzska a ďalších štátov Európy. Zopár stoviek návštevníkov k nám ročne príde aj z krajín mimo Európy, napríklad z Japonska, USA, Vietnamu, Filipín a iných,“ vysvetľuje riaditeľ múzea.

Múzeum počas svojej 31 ročnej existencie pripravilo 48 zahraničných výstav, častokrát v spolupráci so slovenskými inštitútmi v zahraničí. Andyho diela boli vystavené v Číne, Írsku, Poľsku, Turecku, Belgicku, Rumunsku, Švajčiarsku, Maďarsku a iných štátoch. „Kultúrna diplomacia je dôležitá. Spolupráce tohto typu sú užitočné pre obidve strany. Múzeá a galérie vedú pripraviť kvalitné výstavné edukačné projekty, na druhej strane v rámci bežnej agendy nemajú možnosti nadväzovať nové zahraničné partnerstvá, analyzovať ich a nastavovať stratégie, s čím pomáha práve kultúrna diplomacia,“ uzatvára Martin Čubjak.

[WWW](http://www.museumandywarhol.com)

Foto zľava: Andy Warhol – Cow. Socha Andyho Warhola v Medzilaborciach. Andy Warhol – Kimiko. Andy Warhol – Flowers. Expozícia diel Andyho Warhola. Expozícia diel Keihta Haringa a Andyho Warhola. ©Múzeum moderného umenia Andyho Warhola.

POCTA BJØRNSTJERNE MARTINIUS BJØRNSONOVI

„MÔJ BOJ ZA SLOVÁKOV MI ZABERÁ VEĽA ČASU, KTORÝ POTREBUJEM NAJMÄ NA PÍSANIE. ALE NESTÄŽUJEM SA, PRETOŽE MI TO PRINÁŠA RADOSŤ. EŠTE NIKDY V ŽIVOTE SA MI NEDOSTALO TOĽKO VĎAKY A TO JE TIEŽ CENNÉ.“... Z LISTU BJØRNSTJERNE BJØRNSONA V ROKU 1907.

Bjornstjerne Martinius Bjornson bol básnik, dramatik, laureát Nobelovej ceny za literatúru nórskoho pôvodu. Nórovia vnímajú Bjornsona ako zapáleného bojovníka za samostatnosť Nórska, autora národnej hymny a tvorcu moderného nórskeho divadla a literatúry. Avšak, Bjornson bojoval za sociálne, kultúrne a politické práva nielen Nórov, ale aj Slovákov a mnohých ďalších malých národov v Európe. Články výnimočného obhajcu práv Slovákov a malých národov boli publikované vo vtedajších vplyvných európskych denníkoch a časopisoch. Významnou mierou tak prispel k zviditeľneniu Slovákov a ich boja za právo na sebaurčenie.

Stopu, ktorú Bjornsonove aktivity zanechali, si Slovensko vŕži a pripomína. Vďaka vynikajúcim diplomatickým vzťahom medzi Slovenskom a Nórskom sa podarilo v spolupráci s Nórsnym národným divadlom v Osle usporiadať výnimočné podujatie. Slovenské

národné divadlo, ktoré prvýkrát vystupovalo v Nórskom kráľovstve, uviedlo 5. júna 2018 Bjornsonovu hru „Nad našu silu“. Dej hry zanecháva burcujúce poslanstvo aj pre dnešného diváka a spoločnosť. Predstavenie sa odohralo pri príležitosti prvej oficiálnej návštevy prezidenta Slovenskej republiky Andreja Kisku, ktorý si predstavenie pozrel v spoločnosti nórskeho kráľovského páru, kráľa Harald a kráľovnej Sonje. V plnej sále sedelo mnoho významných hostí, ale aj študentov zo škôl. Predstavenie režíroval Ján Luterán a predstavila sa v ňom slovenská herecká špička: Ivan Vojtek, Jana Oľhová, Jozef Vajda, Dominika Žiaranová, Ján Gallovič, František Kovár, Daniel Fischer a ďalší.

Uvedenie Bjornsonovej drámy v podaní Slovenského národného divadla na nórskej pôde ocenila aj kritická obec. Podľa literárnej kritičky a profesorky Univerzity v Oslo Vigdis Ystad poslanstvo, kto-

ré sa nachádza v Bjornsonovom diele, rieši nebezpečné trendy, ktoré sa týkajú aj dnešnej doby. „Dar od Slovenska, hosťovské predstavenie Slovenského národného divadla, bol silným zážitkom. Hra „Nad našu silu“ prináša dôležitý dramatický materiál, ktorý nám potvrdzuje, akým veľkým divadelným básnikom Bjornson skutočne bol,“ zhodnotila V. Ýstad.

Ako uviedla vtedajšia veľvyslankyňa Slovenskej republiky v Nórskom kráľovstve Denisa Frelichová: „Ľšlo nám o poctu Slovenska Nórsku. Na jej vyjadrenie sme zvolili Bjornsona, lebo bol prvý cudzinec, ktorý sa v politickej publicistike postavil za práva Slovákov. Súčasne bol básnik, spisovateľ a dramatik, ktorého diela majú dodnes publiku čo povedať. Vybrali sme hru „Nad našu silu“, lebo jej odkaz o tom, aké zložitú je usporiadať vzťahy v spoločnosti, ne-stratili ani po sto rokoch na relevancii. Vyjadruje hodnoty, o ktoré stále usilujeme: sloboda, demokracia, morálka, tolerancia, kompromis, boj proti všetkým formám fanatizmu a extrémizmu.“

Foto zľava zhora: Nad našu silu Alexander Bárta. ©Robert Tappert. Nad našu silu záver predstavenia. Nad našu silu Monika Hilmerová a Alexander Bárta. ©foto Robert Tappert. Kráľ Harald a kráľovná Sonja po predstavení na stretnutí s hercami. Nad našu silu Vladimír Obšil, Luboš Kostelný, Tomáš Mašťálr, Dominika Žiaranová, Jozef Vajda. ©Robert Tappert.

Foto vľavo: Muž s odhalenou hrudňou – záber je zo Šafárikovho námestia v Bratislave. Dôstojník mieriaci do davu na Šafárikovom námestí. Sovietske tanky na Štúrovej ulici. Pohľad z lešenia budovy Právnickej fakulty Univerzity Komenského. ©Ladislav Bielik. Vpravo: Výstava fotografií Ladislava Bielika na verejnom priestranstve v Sofii. ©Stefan Zefirov.

LADISLAV BIELIK

FOTOGRAFIA „MUŽ S ODHALENOU HRUĎOU“ OBLETELA SVET V ROKU 1968 BEZ MENA AUTORA. NEGATÍVY PATRIACE LADISLAVOVI BIELIKOVI SA NAŠLI AŽ O DESIATKY ROKOV NA DNE STARÉHO KUFRA V PIVNICI. MUSELI BYŤ SCHOVANÉ, ABY SA ZACHOVALI DODNES.

Ladislav Bielik sa do povedomia širokej verejnosti dostal tým, že v roku 1968 zdokumentoval intervenciu armád Varšavskej zmluvy v Bratislave. Muž s odhalenou hrudťou pred okupačným tankom najznámejšia snímka zo súboru dokumentárnych fotografií o prvých dňoch po 21. auguste krátko po svojom vzniku prešla titulnými stránkami svetovej tlače bez mena skutočného autora. Až v publikáciách po roku 1989 sa objavilo meno Ladislava Bielika ako autora. Stala sa najslávnejšou slovenskou fotografiou. Bola zaradená aj do výstavnej kolekcie World Press Photo a neskôr túto snímku opakovane vybrali do renomovaných súborov najlepších fotografií 20. storočia.

„Bielikove snímky odrážajú situáciu v bratislavských uliciach, najmä na námestí pred filozofickou a právnickou fakultou Univerzity Komenského, niektoré z nich ukazujú zvláštnu zmes zúfalstva a prevahy demonštrujúcich. Snímky sú najvýznamnejším fotografickým súborom na Slovensku venovaným týmto udalostiam. Aj preto sa Bielik nemohol priznať k ich autorstvu a neskôr bol nútený venovať sa výlučne iba športovej fotografii“, napísal o Bielikovi kurátor Aurel Hrabušický.

Ladislav Bielik sa narodil 28. mája 1939 v Leviciach. Po maturite na chemickej priemyselke pracoval vo Virologickom ústave Slovenskej akadémie vied v Bratislave a v tom čase začal aj fotografovať. V roku 1965 nastúpil do vtedajšieho športového týždenníka Štart. O rok neskôr sa stal fotoreportérom denníka Smeňa. V roku 1968 sa oženil s novinárkou Alicou Malou, mal 29 rokov.

Fotoreportér Ladislav Bielik zomrel 24. marca 1984 nešťastnou náhodou vo veku 44 rokov v Budapešti počas automobilových pretekov pri výkone svojho povolania. Verejné ocenenie Bielikovej práce prišlo až po rokoch, po objavení originálnych negatívov v roku 1989 v starom kufri v pivnici.

EXTERIÉROVÉ VÝSTAVY VO SVETE

Pri príležitosti 50. výročia občianskeho odporu voči okupácii z augusta 1968 sa konala séria externých fotografických výstav Ladislava Bielika s podporou Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. Išlo o pôsobivý monumentálny výstavný formát s pôdorysom päťcipvej hviezdy, pripomínajúci dôležité momenty z 21. augusta 1968. „Prvá z výstav bola slávnostne otvorená v utork 12. júna 2018 v Budapešti na námestí pred železničnou stanicou Keleti. Druhou zastávkou bola Praha. Postupne sa výstavy konali aj v Sofii, Bukurešti, či Brémach. Okrem výstav fotografií Ladislava Bielika bola pri príležitosti 50. výročia vydaná poštová známka, zberateľská minca a suvenírová bankovka. Na všetkých týchto dielach je vyobrazený motív z fotografie „Muž s odhalenou hrudťou“. Pri tejto príležitosti sa konala aj slávnostná konferencia v Bratislave s medzinárodným zastúpením,“ vyjadrila sa Miriam Špániková, riaditeľka neziskovej organizácie Camera Obscura, ktorá mala organizáciu podujatí na starosti.

www

SLOVENSKÁ NÁRODNÁ GALÉRIA

KOMPLEXNÁ REKONŠTRUKCIA PRIESTOROV SLOVENSKEJ NÁRODNEJ GALÉRIE. KONCOM ROKA 2022 SME SA DOČKALI A JEJ BRÁNY SA OPĀTOVNE OTVORILI. NAŠA KULTÚRA MÁ MOŽNOSŤ ZHLBOKA SA NADÝCHNUŤ.

Potreba rekonštrukcie Slovenskej národnej galérie nastala už pred 21 rokmi, keď musela vtedajšia riaditeľka Katarína Bajcurová z havarijných dôvodov nechať zatvoriť ikonické Premostenie od architekta Vladimíra Dedečka. Pre nevyhovujúce podmienky sa k nemu postupne pridalo aj uzavretie ďalších častí. Víťazný návrh na rekonštrukciu, dostavbu a modernizáciu areálu SNG od architektov Martina Kusého a Pavla Paňáka z ateliéru BKPŠ sa realizoval od roku 2016 do 26. októbra 2022, kedy galéria úspešne prebrala zrekonštruované priestory od zhotoviteľa stavby. „Rekonštrukcia národnej galérie bola s nami tak dlho, že je pre mňa zvláštne a nečakane ťažké uchopiť jej koniec. Riskujúc veľké slová, naozaj si myslím, že toto je historická chvíľa, a to nielen pre galériu, ale aj pre našu krajinu. Je to najväčšia kultúrna stavba, ktorú sme začali a dokončili po revolúcii. Je to naša vizitka, o ktorú sa zaslúžila tvrdá práca mnohých, vrátane ľudí z kultúrnej obce a rezortu, kolegov, kolegýň zo SNG, architektov a projektantov, dodávateľov, samotných stavbárov a mnohých ďalších,“ hodnotí generálna riaditeľka SNG Alexandra Kusá.

Slovenská národná galéria sa rozhodla nečakať na kompletne vybavený interiér či stále expozície a novú budovu bude otvárať postupne. „Väčšina areálu bola uzavretá 21 rokov, a keď sa nám hotová stavba dostala konečne do rúk, chceme sa o ňu podeliť aj s celou verejnosťou, ktorej galéria právom patrí. Galéria bude v priebehu roka 2023 postupne sprístupňovať aj stále expozície, kinosálu, modernú knižnicu, kaviareň a galerijné knižkupectvo. „Budeme robiť všetko pre to, aby sme mohli čím skôr fungovať v normálnom režime počas plných otváracích hodín. Všetky aktuálne informácie budeme včas komunikovať,“ uzatvára Kusá.

„Z pozície kurátora Slovenskej národnej galérie môžem len dúfať, že naša inštitúcia začne fungovať na oveľa profesionálnejšej báze, než tomu bolo dosiaľ v stavebnom provizóriu. Úspešný štart naznačil obrovský záujem verejnosti – primárne o novú architektúru v centre Bratislavy. Je celkom možné, že rekonštrukcia galérie bude postupne vnímaná ako akýsi nový štandard pri starostlivosti tak o kultúrne inštitúcie, ako aj o kultúrne dedičstvo, rôznorodé architektonické komplexy vrátane tzv. neskorej moderny. Kiežby! Ak tento záujem pretrvá aj po sprístupnení zbierkového fondu Slovenskej národnej galérie v expozíciách, bude možné hovoriť o dlhodobom trende, nielen o dočasnej senzácii,“ hovorí Dušan Buran, kurátor starých zbierok v SNG.

[WWW](http://www.sng.sk)

Foto zľava zhora: Priestory Slovenskej národnej galérie po rekonštrukcii. ©Martin Deko.

Foto vpravo dole: SNG otvorená pre verejnosť. © Matej Kautman.

SPOLUPRÁCA SNG SO ZAHRANIČÍM

„Ani počas rekonštrukcie Slovenská národná galéria neprestala v spolupráčach so zahraničnými inštitúciami či vydavateľstvami. Práve v týchto dňoch vychádza v našej koprodukcii v prestížnom londýnskom vydavateľstve Scala monografia Stanislava Filka, pokračujeme v medzinárodnom projekte výskumu využívania pigmentov na báze medených minerálov zo stredoslovenskej banskej oblasti v európskej maľbe okolo roku 1500 s Kráľovským inštitútom pre kultúrne dedičstvo (KIK – IRPA) v Bruseli. Radi by sme napríklad zrealizovali výstavu „Hudba budúcnosti“ v spolupráci s Galerií hlavného mesta Prahy; v roku 2024 chceme prezentovať výstavný a edičný projekt o osmanských vojnách v strednej Európe s medzinárodným kolektívom aj s výpožičkami. Parciálnych spoluprác na výskumných alebo knižných projektoch máme však oveľa viac, najmä vo Veľkej Británii, vo Francúzsku, v Maďarsku, Poľsku či Českej republike,“ pokračuje Dušan Buran.

SPOLOČNÁ PUBLIKÁCIA

Výsledkom spolupráce Slovenskej národnej galérie s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky je mnoho úspešných projektov, výstav či podujatí v zahraničí. Jedným z nich je aj vydanie publikácie Slovensko v dielach Slovenskej národnej galérie, ktorá je dostupná verejnosti a zároveň slúži ako reprezentatívny dar pre zahraničných partnerov slovenskej republiky.

Foto zľava: Publikácia Slovensko v dielach Slovenskej národnej galérie. ©Martin Deko. Otvorenie výstavy „Zlatom a ohňom“ v Musée de Cluny, Paríž. ©Dušan Buran – SNG.

ZLATOM A OHŇOM V PARÍŽI

Slovenská národná galéria uskutočnila v spolupráci s rezortom diplomacie už viacero významných projektov v zahraničí. Jedným z nich bola aj spolupráca s Národným múzeom stredoveku Musée de Cluny v Paríži, kde bola 16. septembra 2010 otvorená výstava pod názvom „Zlatom a ohňom. Umenie na sklonku stredoveku na Slovensku“. Ďalšími spoluorganizátormi boli Národné múzeum stredoveku a Združenie národných múzeí v Paríži.

Výstava bola prvou rozsiahlou panorámou umenia obdobia stredoveku na Slovensku, ktorá mapovala prvotriedne umelecké centrum v strednej Európe 15. a 16. storočia. Popri súbežne prezentovanej výstave v priestore Grand Palais „Francúzsko 1500, medzi stredovekom a renesanciou“, návštevník spoznával v zahraničí zatiaľ neznámy región, kde v rovnakej dobe prelínajúce sa vplyvy umožnili vznik originálneho umeleckého vyjadrenia.

V centre výstavy mohol návštevník spoznať tvorbu tohto umenia prostredníctvom sochárskych a maliarskych prvkov oltárov. Tieto celky, ktoré sa väčšinou ešte nachádzajú v slovenských kostoloch, prekvapujú svojimi komplexnými štruktúrami architektúry, bohatstvom ich dekóru a výnimočnými rozmermi. Výstava sa hlbšie zaoberala tvorbou majstra Pavla z Levoče. Ako napísal denník Le Figaro, „Ukrižovaný z Kežmarku, dielo Majstra Pavla z Levoče, je veľdielom, ktoré si zaslúži figurovať v každej príručke dejín umenia.“ Kurátormi výstavy boli Dušan Buran zo Slovenskej národnej galérie, Xavier Decot a Jean-Christophe Ton-That z Múzea Cluny. Výstava sústreďovala viac ako 60 sochárskych diel, malieb, iluminácií (gotických rukopisov) a zlatníckych diel.

[WWW](http://www.sng.sk)

MATÚŠ MAŇÁTKO – SLOVENSKÁ EPOPEJ

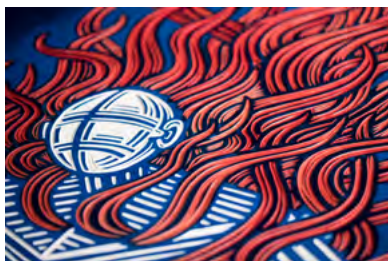
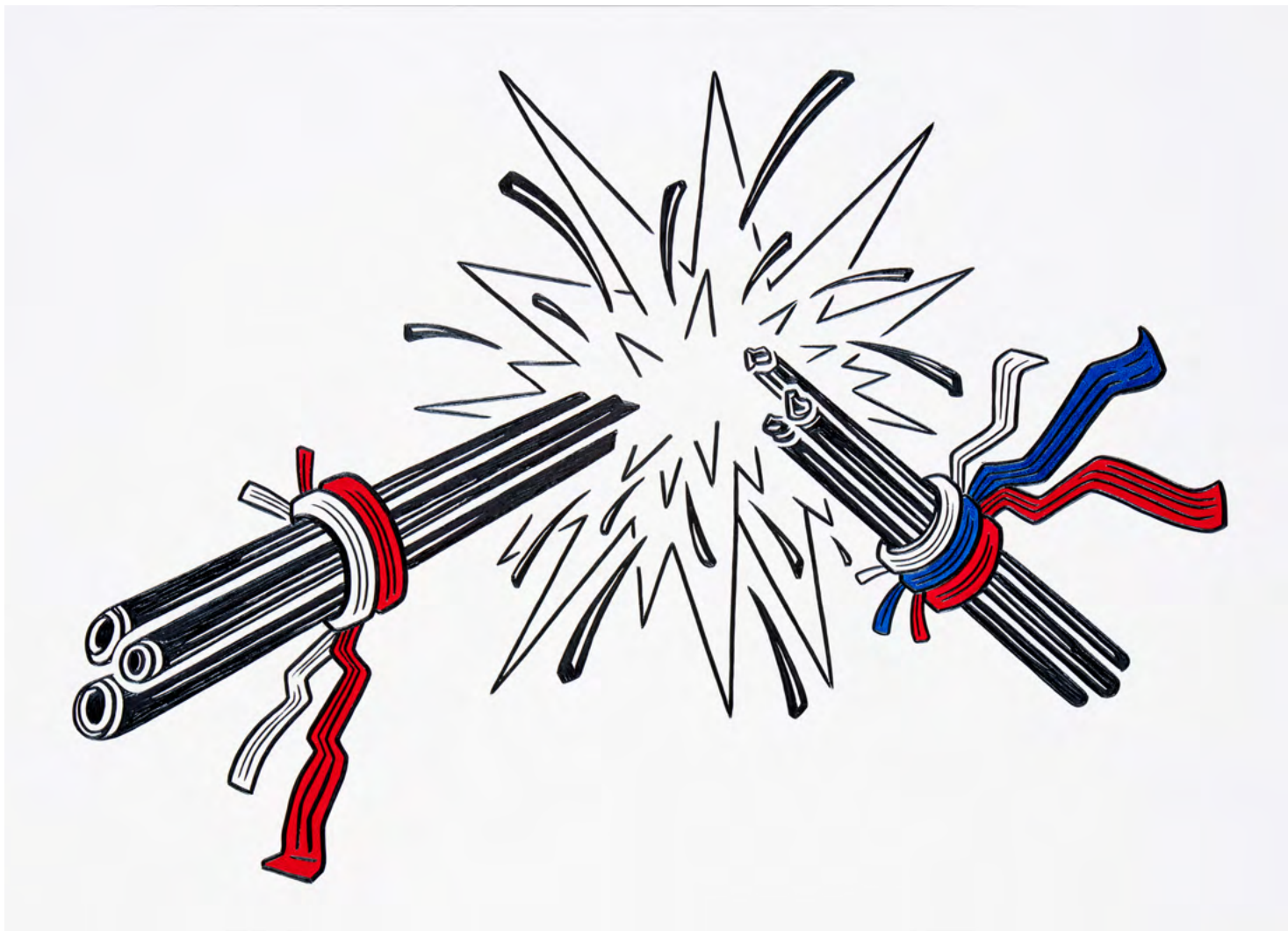
MATÚŠ MAŇÁTKO JE JEDNÝM Z NAJVÝRAZNEJŠÍCH MLADÝCH SLOVENSKÝCH VÝTVARNÍKOV, VENUJE SA AJ ANGAŽOVANÉMU UMENIU. V SÉRII UMELECKÝCH DIEL S NÁZVOM SLOVENSKÁ EPOPEJ SA NASTOĽUJÚ OTÁZKY SLOVENSKEJ IDENTITY A ŠTÁTNOTI. MÁ VEĽMI ŠPECIFICKÝ RUKOPIS A VO SVOJEJ TVORBE PRACUJE S KRITIKOU A HUMOROM.

MOHLI BY STE NÁM V KRÁTKOSTI PREDSTAVIŤ SVOJU TVORBU? ČOMU SA VENUJETE? AKO STE SA K TEJTO FORME UMENIA DOSTALI? ČO VÁS INŠPIRUJE? PREČO PRÁVE ANGAŽOVANÉ UMENIE?

Som primárne grafik, ale venujem sa aj maľbe, ilustrácii a občas aj soche. Tvorím v podstate od detstva, kedy som si uvedomil, že toto je jediná vec, ktorá ma baví a ide mi. Pomerne skoro som spravil rozhodnutie, že nechcem robiť nič iné a bez nejakého kompromisu som sa stal umelcom na voľnej nohe. Bolo to jasné.

Mám špecifický grafický štýl, ktorý sa prelieva aj do maľby, ilustrácií a ďalších foriem. Inšpiruje ma svet, jeho udalosti, hlavne tie, už prerozprávané v histórii. Ovplynula ma kultúra mesta, ulice, rapová hudba, ktorej som veľkým fanúšikom.

Oboje, aj história aj rap, sú príbehmi ľudí, ich boja, ambícií dosiahnuť niečo, niečo zmeniť. Ak sa na to pozeráme takto, potom aj v mojej tvorbe dominujú spoločenské motívy a odkazy. V podstate som nikdy neriešil nejaké súkromné, intímne námety. Mojm námetom je spoločnosť. Preto aj spolupracujem s organizáciami, ktoré sa venujú verejnému daniu. Dlhé roky ilustrujem časopis Príbehy 20. storočia občianskeho združenia Post Bellum, alebo som robil grafiky pre Čierne diery, občianske združenie Punkt alebo Metropolitný inštitút Bratislavy.

JE PODĽA VÁS KULTÚRNA DIPLOMACIA DÔLEŽITÁ? PREČO? MÔŽE ZLEPŠIŤ AJ KULTÚRU SAMOTNEJ KRAJINY? AKO?

Kultúrna diplomacia je zamatové tkanivo vzťahov krajiny. Vieme, že krajiny na seba pôsobia ekonomicky, politicky, vojensky, no a toto sú tvrdé nástroje. Už kardinál Richelieu hovoril o tom, aké je dôležité pri návštevách zo zahraničia zdôrazňovať význam jazyka, jedla a umenia. Umenie bolo jedným z prvých nástrojov kultúrnej diplomacie. Veľké paláce zdobené umeleckými dielami mali sprostredkovať odkaz o grandióznosti a moci hostiteľa.

Dnes sa kultúrna diplomacia posunula do nových tém a prostriedkov. Sú to otázky demokracie, spoločnosti, ekológie, mestského života, okrem samozrejme prezentácie umenia, kultúry, ako ju chápeme.

Kultúrna diplomacia je dôležitá súčasť diplomacie, ktorá spôsobuje, že vznikajú vzťahy, ktoré krajiny zblížujú. Každou výstavou, na ktorej sa podieľa ministerstvo zahraničia či jedna z organizácií Slovenskej republiky v zahraničí, si uvedomujem, že reprezentujem Slovensko. Že som súčasťou odkazu a mojou úlohou je rozširovať okruh vzťahov, príležitostí nielen pre seba, ale aj pre Slovensko. To je pre mňa kultúrna diplomacia v praxi.

Foto vľavo: Matúš Maťaťko portrét. ©Dorota Holubová.

Foto vpravo zhora: ČSFR prúty 1992. Živá fákľa detail a celok 1968 1969. Ján Francisci ako kapitán slovenských dobrovoľníkov alebo Iskry zo zaviatej pahreby 1848. Sľúbili sme si lásku 1989. Gorila detail 2005 2006. ©Matúš Maťaťko.

BOLO PODĽA VÁS ROZDELENIE ČESKOSLOVENSKA VEĽKÝM KULTÚRNYM ŠOKOM? V ČOM NAPRÍKLAD?

Toto je komplexná téma. Vieme, že Slováci a Česi rozdelenie vnímali ako umelé. Zároveň nám zo zahraničia hovoria, že ide o jedno z mála rozdelení krajín, ktoré prebehlo bez preliatia krvi. Bolo to skôr ako rozvod. Trochu neprirodený.

Avšak rozdiely v spoločenskej, ekonomickej vyspelosti tu boli. Pri práci na projekte „Biela modrá červená epopej“ som sa zaoberal práve vzťahmi Česka a Slovenska, momentmi, na ktoré možno nie sme hrdí. Pri tejto príležitosti som mal možnosť spolupracovať s niekoľkými politológmi ako Tomášom Jahelkom či Tomášom Zálešákom. Obaja tvrdia, že vnútorné aj vonkajšie rozpory by nakoniec prevládli a nacionalistický naratív by rozdelil Československo. Ja sám som ale Čechoslovák, môj starý otec je Čech, pre mňa osobne je to stále jeden priestor a súčasť mojej identity.

Foto zprava zhora: Revolucionár III (2020). Bratříčku, to nejsou bubáci 1968. Na horách, horí vatra 1944. ©Matúš Maťaťko.

V POROVNANÍ S INÝMI KRAJINAMI, AKO VNÍMATE SLOVENSKO NA POLI ROZVOJA UMENIA A KULTÚRY?

Želám Slovensku väčší trh, viac možností, viac ocenenia, pretože nejde len o umeleckú tvorbu jednotlivcov. Ide o celý sektor profesii, je to ekonomika. Ale zároveň je to práve tvorba toho, čo nám dopomôže k štátnosti. Potrebujeme penzum diel, literatúry, divadla, obrazov, sôch, architektúry. Toto všetko nielen ekonomika sama o sebe tvorí identitu krajiny, jej ľudí a národa. Je tu veľký priestor pre zlepšenie.

ČO BY MOHLO PODĽA VÁS POMÔČŤ KU ZLEPŠENIU PODMIENOK PRE SLOVENSKÝCH UMELCOV?

Na jednej strane sa podmienky od konca môjho štúdia zlepšujú. Od deväťdesiatych rokov sa rozsah priestorov na prezentáciu zlepšil, ale skôr do súkromných, malých galérií. Spýtajme sa, koľko verejných, kultúrnych budov sa za tridsať rokov na Slovensku postavilo? Košické kasárne zo zdrojov Európskeho hlavného mesta kultúry? Bratislavská Slovenská národná galéria? Aj to sú len opravy. V tomto poli máme obrovské deficity, niet kde chodiť, niet kde prezentovať. Ak to nie je spoločenská téma, ako očakávame, že ju začne prežívať bežný človek?

Teraz niečo konkrétne. Slovenský umelecký trh je malý, človek môže preraziť len v zahraničí. Sebavedomá a finančne zodpovedajúca prezentácia Slovenska by mala podporovať naše talenty. Slovenskými domami, revitalizáciou slovenských inštitútov, výstavnými pavilónmi, predstavme si, že každé EXPO, každá výstava je našou vizitkou. A pre umeleckú scénu je to práve miesto, kde sa môže odraziť do zahraničia.

No a v neposlednom rade za dôležité považujem, aby aj s budovaním nových budov dostali umelci možnosť tvoriť diela spojené s architektúrou a verejným priestorom. To považujem za vrcholný prejav toho, že ako spoločnosť rátame s umením ako súčasťou verejného, každodenného života. Viem, že je schválený nový stavebný zákon, ktorý na umenie venuje 0,5 percenta rozpočtu budovy. Ide však len o budovy z verejných zdrojov. Ja by som si prijal, aby toto pravidlo mala každá budova nad určitý rozpočet. A robil to aj súkromný sektor.

MÁTE NEJAKÝ POCIT, NÁZOR ALEBO PRÍBEH, KTORÝM BY STE SA CHCELI VYJADRIŤ K MINULEJ, RESPEKTÍVE SÚČASNEJ KULTÚRE NA SLOVENSKU A 30. VÝROČIU SAMOSTATNOSTI SR, VIETE HO OPÍSAŤ?

S odstupom času vnímam, že je dobré, že Slovensko dostalo príležitosť pre novú identitu a samostatnosť ako štát, ale toto rozhodnutie malo podľa mňa prebehnúť rozhodnutím ľudí, nie rozhodnutím niekoľkých politikov. V kultúrnej oblasti, myslím si, že snaha umelcov a výtvarníkov o tvorbu a jej prezentáciu stále rastie. Vnímam to ako súčasť života vyjadrovať sa týmto spôsobom. A preto čím viac bude miest a príležitostí na takýto spôsob realizácie, o to lepšie.

Foto zhora: Keď ste si ma upiekli, tak si ma aj zjedzte (2022). Monsterprocesy 1948–1989. ©Matúš Maťátko.

[www.wwww](http://www.wwww.sk)

KOŠICE – EURÓPSKE HLAVNÉ MESTO KULTÚRY 2013

[WWW](http://www.kosice.sk)

Európske hlavné mesto kultúry je iniciatíva Európskej únie na podporu umenia a kultúry. Vznikla v roku 1985 a doposiaľ titul Európske hlavné mesto kultúry získalo viac ako šesťdesiat miest v Európskej únii aj mimo nej. Za takmer štyri desaťročia sa stala jednou z najambicióznejších a verejnosťou najviac oceňovaných kultúrnych iniciatív v Európe. Jej cieľom je chrániť a podporovať rozmanitosť kultúr v Európe, zdôrazňovať ich spoločné črty a zvyšovať medzi občanmi pocit príslušnosti k spoločnému kultúrnemu priestoru. Iniciatíva má zároveň posilňovať príspevok kultúry k dlhodobému rozvoju miest, zväčšiť rozsah, rozmanitosť a európsky rozmer kultúrnej ponuky v mestách, rozšíriť prístup ku kultúre, či zvýšiť medzinárodnú popularitu miest prostredníctvom kultúry.

Prvým slovenským nositeľom titulu Európske hlavné mesto kultúry sa stalo mesto Košice. V roku 2013 ho zdieľalo s francúzskym Marseille. Projekt Košice Interface 2013 sa zamerával na transformáciu Košíc z postindustriálneho na kreatívne mesto. Odborníci projekt vyhodnotili ako veľmi inovatívny, so silným zastúpením experimentálnych umeleckých foriem a kreativity v širšom zmysle. Prispel k mnohým z cieľov stanovených pre iniciatívu Európske hlavné mesto kultúry na úrovni Európskej únie, najmä pokiaľ ide o podporu kultúrneho a kreatívneho priemyslu, ako aj o prístup širokých vrstiev obyvateľstva ku kultúre. Udelenie prestížneho titulu prinieslo Košiciam unikátnu príležitosť oživiť kultúrny priemysel a ponúknuť široké spektrum kultúrnych zážitkov nielen počas roka 2013. Titul umožnil mestu vytvoriť novú kultúrnu infraštruktúru, ktorú obohatili budovy prestavané a prispôbené ich novým funkciami. Dominantnými sa stali Kulturpark, bývalé kasárne rakúsko-uhorskej armády z 19. storočia, ktoré sa po rekonštrukcii ukončenej v roku 2012 stali viacúčelovým kultúrnym priestorom a Kunsthalle, pôvodne stará mestská plaváreň postavená v rokoch 1957–1962 prerobená na výstavný priestor. Titul však priniesol kultúru aj do okrajových častí mesta, kde sa v rámci programu SPOTs bývalé výmenníkové stanice tepla stali komunitnými centrami s rôznym zameraním. Realizácia aktivít priniesla výrazný rozvoj kultúry a kreatívneho priemyslu a zmenila ich vnímanie – stali sa dôležitými ná-

strojmi pre udržateľný rozvoj mesta. Vďaka titulu Európske hlavné mesto kultúry v Košiciach vyrástla aj nová generácia mladých ľudí pôsobiacich v kreatívnom priemysle. Titul priniesol mladým perspektívu a mestu potenciál pre ďalší rozvoj.

V rokoch 2012 a 2013 sa v rámci programu Putujúce mesto 2013, ktorý mal prepojiť národný a európsky rozmer projektu Košice Európske hlavné mesto kultúry 2013 a zviditeľniť mesto a región, uskutočnilo aj množstvo kultúrnych podujatí v zahraničí. Na pôde slovenských inštitútov a galérií v celej Európe sa konali koncerty, výstavy, divadelné predstavenia a filmové projekcie. Osobitné miesto v putujúcom programe zastával Brusel ako sídlo európskych inštitútov, kde sa konali podujatia, na ktorých bol program Košice

Európske hlavné mesto kultúry 2013 predstavený diplomatom aj širokej verejnosti. Košice ako európske hlavné mesto kultúry sa v januári 2013 podieľalo na organizácii Novoročného koncertu v Bruseli, ktorý sa uskutočnil pri príležitosti 20. výročia vzniku Slovenskej republiky. Vystúpili na ňom poprední slovenskí umelci ako Adriana Kučerová, Eva Hornyaková, Miroslav Dvorský, či Otokar Klein za sprievodu Rádia Big Band Gustava Broma a dirigenta Vlada Valoviča. Projekt Putujúce mesto 2013 po prvýkrát priniesol do Londýna výstavu sôch Jána Mathého. Projekt bol predstavený aj v galérii Náplavka v Prahe, a to prostredníctvom výstavy štyroch košických výtvarníkov, sochárky Evy Moflárovej, maliara Martina Moflára, sochára Mariána Straku a reprezentantky nových médií Beáty Kolbašovskej v spojení s koncertom alternatívnej hudby Quasars Ensemble. Na pôde Slovenského inštitútu v Moskve sa taktiež konala výstava štyroch fotografů - Viktora Freša, Mareka Kvetana, Šymona Klimana a Illah van Oijens, s názvom Kód mesta.

V roku 2026 bude druhým slovenským mestom s titulom Európske hlavné mesto kultúry Trenčín.

Foto vľavo hore: Kunsthalle Košice pred a po rekonštrukcii. ©kosice.sk. Foto zľava dole a vpravo: Verejnosť v uliciach a o svetlenie budov v Košiciach počas osláv EHMK. ©European Union 2023.

JÚLIUS KOLLER

JÚLIUS KOLLER JE PRIEKOPNÍK NEOAVANTGARDY, ZAKLADATEĽ SLOVENSKEHO KONCEPTUÁLNEHO UMENIA. SYMBOLOM JEHO TVORBY SA STAL ČERVENÝ OTÁZNIK, KTORÝ VYJADRUJE NEUSTÁLE SPOCHYBŇOVANIE – ČI UŽ UMENIA, ŽIVOTA ALEBO SVETA. V TVORBE HĽADAL ZMYSEL SPOLOČENSKEJ REALITY A MIESTO ČLOVEKA V PRÍRODE A KOZME. SVOJE AKTIVITY OZNAČOVAL AKO UNIVERZÁLNO-KULTÚRNE FUTUROLOGICKÉ OPERÁCIE (UFO), PRIČOM VYTVORIL SVOJE ALTER EGO UFO-NAUTA.

Július Koller (1939 Piešťany – 2007 Bratislava) je dnes vnímaný nielen ako významný predstaviteľ slovenského, ale aj medzinárodného konceptuálneho umenia. Ako neoavantgardista priniesol vo svojej viacvrstvovej tvorbe originálnu prácu s jazykom, novými materiálmi aj médiami. Absolvoval Vysokú školu výtvarných umení v Bratislave a rozvíjal viaceré paralelné smery svojej tvorby, príznačný je najmä neopakovateľný spôsob komunikácie s publikom a spolupráca s ostatnými autormi alternatívnej scény súčasného umenia. V jeho tvorbe je tiež citeľný sociálny rozmer umenia. Vo svojich dielach a v umeleckom archíve, ktorý si programovo viedol celý život, zaznamenal vzácne svedectvo nielen o sebe ako o autorovi a spôsobe svojho myslenia a práce, ale aj o dobe, v ktorej tvoril. Bol dôležitým zdrojom inšpirácie pre umelcov a intelektuálov po celom svete. Július Koller pracoval radikálnymi umeleckými metódami, čím svoju tvorbu vymedzil voči umeleckým formalizmom a všetkým druhom estetizmu. Namiesto toho sa podujal tvoriť „nové kultúrne situácie“. Cieľom jeho umenia sa stal „nový život, nová kreativita a nová kozmohumanistická kultúra“. Diela Júliusa Kollera vystavovali v prestížnych galériách v Kolíne nad Rýnom, Paríži či Viedni a zakúpil ich napríklad parížsky Centre Georges Pompidou a londýnska Tate Gallery.

JÚLIUS KOLLER V MUMOK-U

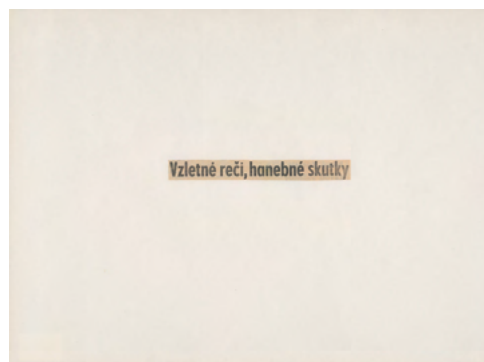
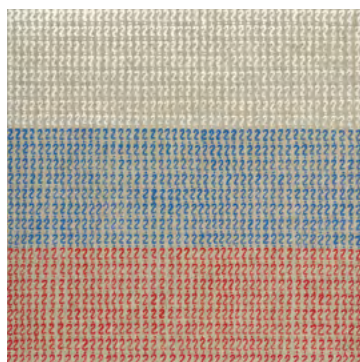
V priestoroch Museum Moderner Kunst Stiftung Ludwig vo Viedni (MUMOK) sa 25. novembra 2016 konala výstava významného slovenského konceptualistu Júliusa Kollera. Tri poschodia galérie moderného umenia zaplnili jeho diela, skice, plátna či fotografie. Expozícia „Július Koller – One Man Anti Show“ bola doteraz najväčšou retrospektívnou výstavou umelca, ktorého dielo má kľúčový medzinárodný význam v umení 60. rokov minulého storočia. Na ploche 4 500 štvorcových metrov ponúkla skoro 1 200 artefaktov tohto umelca. Hlavným partnerom výstavy bola Slovenská národná galéria.

Podstatnú časť výstavy tvoria diela zo zbierok slovenských galérií, predovšetkým Slovenskej národnej galérie, ktorá sa dlhodobo venuje skúmaniu tvorby Júliusa Kollera a okrem výstavy spracovala aj jej odbornú interpretáciu. Na katalógu k výstave sa Slovenská národná galéria podieľala aj odborným spracovaním digitálnych reprodukcí a databáz, ako aj štúdiou kurátora Aurela Hrabušického. Kurátormi boli Daniel Grúň, Kathrin Rhomberg a Georg Schöllhammer.

Rozsiahla samostatná retrospektívna výstava bola vyústením viacročnej komunikácie so zahraničnými partnermi. Bola jedným z míľnikov pre slovenské umenie a jeho prezentáciu v zahraničí a možno povedať, že aj výrazným úspechom slovenskej kultúrnej diplomacie. Výstava bola v rovnakej forme uvedená v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky aj vo varšavskom Múzeu moderného umenia 25. septembra 2015.

Foto zprava zhora: Archív JK/J+K iluzionista (1970). Univerzálna futurologická orientácia U.F.O. (1970). Ideálny ľudový populárny formát. Subjektobjekt Raketa (1968). Bez názvu (1968). Aktuálna kultúrna situácia II. (1990). Vzletné reči, hanebné skutky (1970 - 1975). ©Slovenská národná galéria.

VEĽVYSLANECTVO V RÍME OD MILUČKÉHO A CHOVANCA

VEĽVYSLANECTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY V RÍME JE JEDNOU Z NAJSIGNIFIKANTNEJŠÍCH STAVIEB MODERNEJ SLOVENSKEJ ARCHITEKTÚRY. ARCHITEKTI MILUČKÝ A CHOVANEC NAVRHLI BUDOVU, KTORÁ ANI DNES NESTRÁCA NA HODNOTE A AJ NAPRIEK ŤAŽKOSTI DOBY, V KTOREJ TVORILI, SA VYROVNALI SVOJIM ZAHRANIČNÝM KOLEGOM. IKONICKÁ STAVBA ZAUJALA NEDÁVNO AJ ČLENOV OBČIANSKEHO ZDRUŽENIA ČIERNE DIERY.

Veľvyslanectvo Slovenskej republiky v Ríme je postavené v uzavretom kondomíniu bytových domov a už na prvý pohľad vyčnieva svojou architektúrou spomedzi ostatných, zväčša typických talianskych obytných domov. Architektonický návrh, ktorým je budova výnimočná, je podpísaný dvojicou architektov Ferdinandom Milučkým a Jozefom Chovancom, ktorí budovu navrhli v rokoch 1967 až 1971.

„Je to skvostná architektúra. Ale už je to dávno, čo o nej niekto na Slovensku publikoval článok alebo fotografie, zrejme kvôli veľkej vzdialenosti. Sami sme preto nevedeli, čo v Ríme objavíme,“ uvádza Martin Lipták z občianskeho združenia Čierne diery.

Skupina Čierne diery sa od roku 2014 venuje architektúre, ktorá si zaslúži pozornosť, od storočných tovární, cez opustené kúpele až po ikony modernej architektúry. Ich knihy si našli tisíce čitateľov, grafiky sa stali zberateľským fenoménom v zbierke Slovenskej národnej galérie a výťažky z predaja pomohli komunitám v oblasti kultúry a charitatívnej práce. V súčasnosti pripravujú v spolupráci s kolektívom Slovenskej akadémie vied publikáciu o kľúčovej slovenskej architektúre 20. storočia podľa zoznamu 101 stavieb medzinárodnej organizácie Docomomo. Budova veľvyslanectva SR v Ríme bude v knihe jedinou zahraničnou realizáciou. Publikácia by mala byť vydaná v roku 2023 a jej predchodcom je zatiaľ elektronická verzia na stránke www.register-architektury.sk.

Architekti Milučký a Chovanec boli jedni z mála Slovákov, ktorí mohli počas bývalého režimu projektovať aj mimo územia Slovenskej republiky. V čase Pražskej jari získal Milučký uznanie za interiérovú tvorbu na Expo 1967 v Montreale a spoločne s Chovancom realizovali stavbu Veľvyslanectva Československa v Moskve. Pre vybudovanie veľvyslanectva v Ríme boli tak osvedčenou voľbou. Na rozdiel od stavby v Moskve neboli architekti veľmi obmedzení tamojšími podmienkami. Československé vedenie malo dokonca možnosť vybrať si talianskych spolupracovníkov, ktorými sa stali inžinier Mario Falconi, ktorého manželka pôsobila v komunistickej strane a architekt Luigi Cremono. Dodávateľom bola komunisticky orientovaná stavebná kooperatíva. „Hovorili sme im, že oni sú súdruhovia v trhovom systéme a my nie sme súdruhovia, ale zjeme v komunistickom režime. Lahko sa im velebil komunizmus, keď si mohli zháňať zákazky, čo my nie,“ cituje slová Ferdinanda Milučkého Martin Lipták.

Foto: Fotografie exteriéru a interiéru budovy veľvyslanectva Slovenskej republiky v Ríme od architektov Ferdinanda Milučkého a Jozefa Chovanca.. ©Matej Hakar Čierne diery.
Strana č. 15 vľavo dole: © www.register_architektury.sk

Budova Veľvyslanectva SR v Ríme je typickým dielom Ferdinanda Milučkého. Projekt odráža jeho fascináciu rovnobežnými líniami a skulpturálnou architektúrou,“ začína opis budovy Martin Lipták. Stavba je obložená talianskym vápencom Botticino, ktorý aj po desaťročiach skvele odoláva miestnym poveternostným podmienkam. V interieri sa nachádza leštený mramor aj pohľadový betón. Architekt Milučký usporiadal priestor medzi rytmus pozdĺžnych stien. „Je to Milučkého prvý veľký soliterný objekt, pri ktorom sa dôsledne uplatnil architektov obľúbený princíp plynúcich pozdĺžnych stien bez toho, aby sa budove odopreli jej základné funkčné hodnoty. Práve stenová skladba dodáva architektúre a jej vnútorným priestorom osobitú kvalitu,“ pokračuje Martin Lipták. Zeleň preniká dovnútra cez veľké loggie a presklenia. Dôležitou súčasťou interiéru sú diela slovenských umelcov. Vo veľkej sále je svetelná plastika, inšpirovaná ľudovými slamienkami previazanými niťou, ktorá vznikla v spolupráci s akademickým sochárom Jozefom Vachálkom. V premietacej sále sa nachádza gobelín Milana Laluhu, významného výtvarníka zo skupiny legendárnych predstaviteľov slovenskej moderny – galandovcov. Popri umeleckých a dizajnerských artefaktoch sa v projekte nachádza aj miestnosť na tajné rokovania s ochranou proti odpočúvaniu, ktorú vyrobili v Kovosmalte Filakovo v roku 1989, pár mesiacov pred Nežnou revolúciou. Po rozdelení federálneho majetku pripadlo veľvyslanectvo v Ríme novovzniknutej Slovenskej republike a o pár rokov neskôr sa začalo s rekonštrukciou.

„Na rekonštrukciu dohliadal aj Ferdinand Milučký, aby bol aj napriek novým funkčným požiadavkám zachovaný základný koncept stavby. Pre architekta bolo dôležité chrániť vlastné diela. Kým žil, osobne ich navštevoval, aby bránil ich výtvarný názor. Nazval to svojou večnou krížovou cestou,“ dodáva na záver Martin Lipták.

[WWW](#)
[WWW](#)
[WWW](#)

PETER BREINER A JEHO SLOVENSKÉ TANCE

PETER BREINER, OZNAČOVANÝ AJ ZA SKLADATEĽSKÉHO PRAVNUKA ANTONÍNA DVOŘÁKA, VYTVORIL PRE SLOVENSKO SYMFONICKÉ VERZIE NAJZNÁMEJŠÍCH ĽUDOVÝCH PIESNÍ. SLOVENSKÉ TANCE ODVTEDY ZNEJÚ V INTERPRETÁCII, KTOREJ ROZUMIE CELÝ SVET.

Peter Breiner – dirigent, klavirista, skladateľ, aranžér, publicista a jeden z najnahrávanejších svetových hudobníkov. Je absolventom košického konzervatória a Vysokej školy múzických umení v Bratislave, kde bol posledným žiakom Alexandra Moyzesa. Je známy spájaním najrozpomejších hudobných východísk do výsledného celku. Stal sa tak priekopníkom kríženia či hybridizácie hudobných jazykov, novej syntézy akademickej a ústnej tradície, spájania komponovanej a nepísanej hudby.

Dirigoval, často zároveň hrajúc na klavíri, svetové renomované orchestre, spomeňme Kráľovskú filharmóniu v Londýne, Jeruzalemský symfonický orchester; Symfonický orchester Nového Zélandu, Bournemouthiský symfonický orchester; Queenslandský symfonický orchester; Národný orchester Lille, Hongonskú filharmóniu, Moskovský symfonický orchester; Ukrajinský štátny symfonický orchester; Maďarský národný rozhlasový orchester; Poľský rozhlasový orchester a mnoho ďalších na Slovensku, v Európe, Ázii a v Severnej Amerike.

Breinerove skladby a aranžmány sú každodenne uvádzané na koncertoch po celom svete a vysielané v stovkách rozhlasových staníc. Je autorom hudby k mnohým filmom slovenskej, kanadskej i americkej produkcie. Jeho hudba je často podkladom choreografií popredných baletných súborov a mnohokrát sa objavila aj v populárnych amerických televíznych programoch.

SLOVENSKÉ TANCE PRE TRIANGO

„Asi pred pätnástimi rokmi som dostal objednávku aranžovať Brahmsove Uhorské tance pre Londýnsky symfonický orchester. Bola to zaujímavá práca, lebo som vlastne pokračoval v tom, čo začali Brahms a Dvořák v inštrumentácii klavírnej skladby pre orchester: Antonín Dvořák, ktorý je mojím skladateľským pradedkom, inštrumentoval Uhorské tance ako prvý a ja som dokončil všetky, ktoré Brahms s Dvořákom nestihli,“ hovorí Peter Breiner. „Počas práce mi napadlo, že takmer všetky okolité, ba dokonca i nesusediace národy v Európe i mimo nej už majú, podobne ako Maďari od Brahmsa, nejakú podobnú klasickú orchestrálnu kolekciu, založenú na folklórnom materiáli. Česi majú Slovanské tance od Dvořáka, Nemci Nemecké od Mozarta a tak ďalej. Keď sa to všetko takto pospájalo, začal som si spomínať na ľudové pesničky, s ktorými som sa počas života stretol a začal ich jednu po druhej meniť na symfonické skladby. Ku všetkým pesničkám, ktoré som použil, mám nejaký osobný vzťah alebo sa spájajú so zaujímavými životnými zážitkami. Mohli by sa dokonca považovať aj za mapu mojej životnej cesty – z Humenného cez Košice až po Ameriku,“ dodáva P. Breiner na záver.

Slovenské tance mali svetovú premiéru na trenčianskom festivale Pohoda v roku 2013 na Slovensku a na jeseň 2014 boli predvedené a nahrané Kráľovským filharmonickým orchestrom v Londýne. V rámci podujatí kultúrnej diplomacie Slovenskej republiky sa autor predstavil napríklad vo Washingtone či Pobaltí. So svojimi Slovenskými tancami vystupoval v Carnegie Hall ako jeden z prvých Slovákov. Zúčastnil sa aj na projekte Slovaks in Carnegie 2020 a 2022.

Foto vpravo: Peter Breiner – portrét. Foto vľavo: Fotografie z predstavení.
©Archív Petra Breinera.

[WWW](http://www.peterbreiner.com)

BIBIANA, MEDZINÁRODNÝ DOM UMENIA PRE DETI

Kultúrna inštitúcia s medzinárodnou pôsobnosťou vznikla v roku 1987 ako partner Bienále ilustrácií Bratislava – svetoznámeho podujatia s dlhoročnou tradíciou, ktoré je najväčšou nekomerčnou prehliadkou originálov ilustrácií detských kníh na svete. Zameriava sa na rozvíjanie a šírenie umeleckej tvorby pre deti určenej všetkým vekovým kategóriám detí a mládeže doma aj v zahraničí. Obsahom svojej činnosti je BIBIANA jedinou takouto inštitúciou v Slovenskej republike a jednou z mála podobných v celej Európe. Bratislavská BIBIANA bola inšpiráciou pre vznik partnerskej organizácie, tiež s názvom BIBIANA, v Dánsku – stále centrum kultúry a umenia pre deti BIBIANA Danmark vzniklo v roku 2011. Svoju činnosť táto kultúrna inštitúcia koordinuje s domácimi aj zahraničnými partnerskými organizáciami ako UNESCO, UNICEF či Medzinárodná únia pre detskú knihu (IBBY).

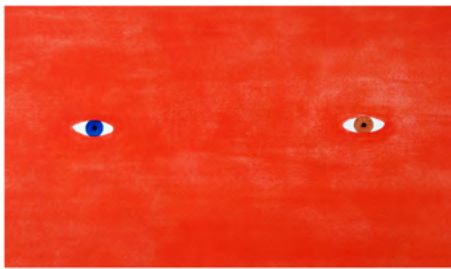
BIBIANA vychováva deti rôzneho veku k umeniu cez umenie, podporuje ich vnímanie, fantáziu a zvedavosť. Aktivity medzinárodného domu umenia pre deti majú vysokú profesionálnu úroveň pri svojich projektoch spolupracuje s výtvarníkmi, scénickými

výtvarníkmi, spisovateľmi, hudobníkmi, divadelníkmi, ako aj so študentmi Vysoké školy výtvarných umení v Bratislave a Vysoké školy múzických umení v Bratislave. Význam tejto inštitúcie prekračuje hranice hlavného mesta SR, v ktorom sídli, ako aj hranice Slovenska. Za skúsenosťami sem prichádzajú zahraniční hostia a BIBIANA je zároveň pravidelným účastníkom medzinárodných výstav a knižných veľtrhov organizovaných po celom svete. Ročne sa uskutočnia desiatky putovných výstav Bienále ilustrácií Bratislava na všetkých kontinentoch, pričom mnohé z nich sa konajú vďaka spolupráci so slovenskými inštitútmi a veľvyslanectvami v zahraničí. Putovné výstavy ilustrácií mali možnosť vidieť návštevníci v Českej republike, Maďarsku, Poľsku, Rakúsku, Nemecku, Francúzsku, Taliansku, ale aj v Rusku, Iráne či v Japonsku. Kolekcia Bienále ilustrácií Bratislava našu krajinu reprezentovala aj počas historicky prvého predsedníctva Slovenskej republiky v Rade Európskej únie. Reprezentatívna výstava bola umiestnená v budove LEX Rady Európskej únie v Bruseli a v kultúrnom centre v bývalom benediktínskom opátstve Neumünster Abbey v Luxemburgu.

Foto dole: Výstava Bienále ilustrácií vo Varšave. ©Archív Bibiany.
Foto vpravo: Výber ocenených diel v rámci Bienále ilustrácií. ©Archív Bibiany.

WWW

HANNE BARTHOLIN
DÁNSKO / DENMARK

PŘÍBĚH O TEBE / A STORY ABOUT YOU
PŘÍBĚH O VŠETKOD / A STORY ABOUT EVERYTHING

PLAKETA BIB 2017 / BIB PLAQUE 2017

MAKI ARAI

JAPANSKO / JAPAN

PŮPAVA / DANDELION

ZLATÉ JABLKO / GOLDEN APPLE 2017

ANNA & VARVARA KENDEL

RUSKO / RUSSIA

ZLATÉ JABLKO BIB 2021 / BIB GOLDEN APPLE 2021

ROMANA ROMANYSHIN, ANDRIY LESIV
UKRAJINA / UKRAINE

НАКАЛ, ІВАН, ПОСІПЬ / ГОДИ, СОНЦІ, І В А ШИРІ
ІВАН ФРАНКО ОД А ДО З / ІВАН ФРАНКО FROM A TO Z

PLAKETA BIB 2017 / BIB PLAQUE 2017

JANA KISELOVÁ - SITEKOVÁ

CENA POŠTOVEJ BĀNKY
POŠTOVÁ BANKA AWARD

ANNA & VARVARA KENDEL

RUSKO / RUSSIA

ZLATÉ JABLKO BIB 2021 / BIB GOLDEN APPLE 2021

ROMANA ROMANYSHIN, ANDRIY LESIV
UKRAJINA / UKRAINE

НАКАЛ, ІВАН, ПОСІПЬ / ГОДИ, СОНЦІ, І В А ШИРІ
ІВАН ФРАНКО ОД А ДО З / ІВАН ФРАНКО FROM A TO Z

PLAKETA BIB 2017 / BIB PLAQUE 2017

NARGES MOHAMADI

IRÁN / IRAN

BOL SOM JELEŔ / I WAS A DEER

ZLATÉ JABLKO / GOLDEN APPLE 2017

DALE BLANKENAAR

JUŽNÁ AFRIKA / SOUTH AFRICA

PLAKETA BIB 2021 / BIB PLAQUE 2021

CHAO ZHANG

ČINA / CHINA

ZLATÉ JABLKO BIB 2021 / BIB GOLDEN APPLE 2021

NARGES MOHAMADI

IRÁN / IRAN

BOL SOM JELEŔ / I WAS A DEER

ZLATÉ JABLKO / GOLDEN APPLE 2017

ARMANDO FONSECA
MEXIKO / MEXICO

PLAKETA BIB 2021
BIB PLAQUE 2021

MYUNG AE LEE

KÓREJSKÁ REPUBLIKA / REPUBLIC OF KOREA

ZLATÉ JABLKO BIB 2021 / BIB GOLDEN APPLE 2021

ANA DESNITSKAYA

RUSKO / RUSSIA

STARÝ RUSKÝ DOM / THE OLD RUSSIAN HOME

ZLATÉ JABLKO / GOLDEN APPLE 2017

BOČKAYOVÁ BRUNCKOVÁ ZUZANA

CENA PRÍMÁTORA
HLAVNÉHO MESTA SR BRATISLAVY

AWARD OF THE LORD MAYOR
OF THE CAPITAL CITY SR BRATISLAVA

L. E. HUDEC A JEHO ŠANGHAJ

POCHÁDZAL Z BANSKEJ BYSTRICE, NO JEHO NAJVÝZNAMNEJŠIE STAVBY STAVALI V ŠANGHAJI. ARCHITEKT BOL AUTOROM PRVÉHO MRAKODRAPU V ÁZII. IKONICKÝ DVADSAŤDVAPOSCHODOVÝ PARK HOTEL STOJÍ PRÁVE V TEJTO ČÍNSKEJ METROPOLE.

Ladislav Eduard Hudec, známy aj pod čínskym menom La s' luo Wu ta kehe, naprojektoval počas svojho života mnoho budov. Vyše šesťdesiat sa nachádza v Šanghaji, tretina z nich je na listine chránených čínskych historických pamiatok.

Narodil sa 8. januára 1893 v Banskej Bystrici ako najstaršie zo šiestich detí podnikateľa a staviteľa Juraja Hudeca. Absolvoval štúdium architektúry na Uhorskej kráľovskej technickej univerzite v Budapešti. Ako mladý absolvent techniky vytvoril na Slovensku jedinú stavbu, v roku 1914 kaplnku Panny Márie vo Vyhniach. Po vypuknutí prvej svetovej vojny narukoval do rakúsko-uhorskej armády. V roku 1916 ho zajali a poslali do zajateckého tábora v Rusku neďaleko hraníc s Čínou. Počas prepravy vlakom sa mu podarilo ujsť do mesta Harbin v Číne a koncom roka 1918 sa usadil v Šanghaji, kde pôsobil až do roku 1947 ako architekt.

Hudec navrhoval nemocnice, školy, kostoly, banky, ale aj obytné domy či kluby. V 30. rokoch 20. storočia postavil aj prvú nemocnicu s klimatizovanými chirurgickými sálami či kino Grand Theatre s kapacitou hľadiska 2 400 miest. Medzi jeho známe stavby patrí aj šanghajský pivovar Union Brewery z roku 1931.

V roku 1934 dokončil svoju najvýznamnejšiu stavbu Park Hotel spojenú s bankou. Do roku 1952 bol Park Hotel najvyššou budovou v Ázii. Má dvadsaťdva poschodí a meria 84 metrov. Budova s výraznými vertikálnymi líniami fasády je postavená v štýle art deco.

Po skončení občianskej vojny v Číne ho uväznila víťazná armáda. V roku 1947 sa mu však podarilo opäť ujsť aj s rodinou do Švajčiarska. Cestoval po Taliansku a Grécku, pracoval aj ako poradca pri úprave okolia Vatikánu. Neskôr sa presťahoval do Spojených štátov amerických. Na univerzite v Berkeley získal profesúru a s architektonickou tvorbou skončil.

Ladislav Hudec zomrel 26. októbra 1958 vo veku 65 rokov na infarkt v Berkeley. Od roku 1970 sú jeho pozostatky podľa jeho želania pochované na evanjelickom cintoríne v Banskej Bystrici.

PAMIATKA L. E. HUDECA

Inštitúcie Hudec Memorial Hall Museum a Hudec Cultural Development Centre každoročne v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky organizujú podujatia venované pamiatke a dedičstvu architekta L. E. Hudeca.

Foto vľavo: Detail budovy architektonicky navrhutej L.E. Hudecom v Šanghaji. ©Shutterstock.
 Foto hore zľava: L.E. Hudec vo svojej pracovni. ©Wikipedia.hu. Zelený dom. ©Centrum architekta Ladislava Eduarda Hudeca. Katolícky kostol Mu'en, Park Hotel a nájomný dom Normandie Apartments navrhnutý L.E.Hudecom v Šanghaji. ©Centrum architekta Ladislava Eduarda Hudeca ©Shutterstock.

O architektovi vznikol aj dokumentárny film pod názvom „Zmenil tvár Šanghaja“ od slovenského režiséra Ladislava Kaboša, ktorý mal svoju premiéru počas otvorenia slovenského národného pavilónu na EXPO Šanghaj v roku 2010. Traja súrodenci Martin z Monaka, Theo z Kanady a Alessa z USA spomínajú na svoje detstvo a mladosť v Šanghaji. Súčasne rozprávajú fascinujúci životný príbeh svojho slávneho otca – architekta so slovenskými koreňmi L. E. Hudeca, ktorý svojou architektonickou tvorbou významne ovplyvnil podobu Šanghaja nazývaného aj "Paríž východu" v období medzi svetovými vojnami.

Na počesť architekta vydala Slovenská pošta pamätnú známku. V Šanghaji stojí jeho pamätný dom, v ktorom strávila rodina architekta pätnásť rokov života a jeho busta od akademického sochára Ladislava Saba. Na Slovensku sa jeho celoživotným dielom zaoberá občianske združenie Centrum architekta L. E. Hudeca v Banskej Bystrici.

[WWW](http://www.www)

VYSLANEC DOBREJ VÔLE

OCENENIE VYSLANEC DOBREJ VÔLE JE UDEĽOVANÉ OD ROKU 2010 MINISTEROM ZAHRANIČNÝCH VECÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY OSOBNOSTIAM, KTORÉ SA ZASLÚŽILI O ÚSPEŠNÚ PREZENTÁCIU SLOVENSKEJ REPUBLIKY, ČI UŽ SVOJOU PRÁCOU, JEJ VÝSLEDKAMI, ŠPORTOVÝMI ALEBO KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝMI ÚSPECHMI. IDE O OBČANOV SLOVENSKA, KTORÍ DLHODOBO ŽIJÚ V ZAHRANIČÍ A PRESADILI SA VĎAKA VLASTNEJ PRÁCI A ÚSPECHOM. MNOHÍ Z NICH SÚ VIAC ZNÁMI VO SVETE AKO DOMA.

BARBORA BOBUĽOVÁ

Narodila sa v Martine. Ešte ako gymnazistka hrala v SND Júliu v hre Rómeo a Júlia. V treťom ročníku VŠMU odišla študovať na Circle

in The Square Theatre School do New Yorku. Po štúdiách sa usadila v Taliansku. Prvý film tu nakrútila koncom 90. rokov a odvtedy v jej filmografii pribudla vyše dvadsiatka zahraničných snímok. Bránu do sveta talianskej kinematografie jej otvorila úloha princeznej Oranžskej vo veľkofilme Marca Bellocchia Princ Homberský. Hrala v mnohých filmoch po boku hviezd ako Gérard Depardieu, Vanessa Redgrave, Michele Placido, pričom dieľa, na ktorých sa podieľala,

pravidelne figurujú na prestížnych filmových festivaloch po celom svete. Barbora Bobuľová je držiteľkou ocenenia Hercova misia, ceny Modrého anjela za najlepší ženský herecký výkon vo filme Diváčka, ocenenia Zlatá stuha od Národného zväzu talianskych filmových novinárov a ceny Davida di Donatella v kategórii najlepší herecký výkon za film Cuore Sacro. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získala v roku 2015.

JÁN MOJTO

Je rodák z Nitry, ktorý od 70. rokov pôsobí v Nemecku a v Rakúsku. Býva označovaný za jedného z najlepších stratégov filmového obchodu v Európe. Po dlhoročnom pôsobení vo významných funkciách mediálneho koncernu L. Kircha založil Ján Mojto vlastnú produkčnú spoločnosť EOS, ktorá sa zameriava na produkciu historických filmov a televíznych seriálov. Ján Mojto sa podieľal na zro-

de úspešných filmových klasík a titulov, ako napr. Tisícročná včela, Perinbaba, Bedári, Gróf Monte Christo, Napoleon, Pád Tretej ríše, Vojsa a mier či Oscarom ovenčeného diela Životy tých druhých. Fantastický úspech Jána Mojtu vo svetovom filmovom biznise dovedčuje tiež fakt, že je majiteľom najväčšieho európskeho filmového archívu Betafilm, firmy Kineos, ktorá vlastní vysielacie práva na 12 000 filmových a televíznych titulov, z toho 8 000 hraných filmov, hudobnej televíznej stanice Classica a produkčnej firmy Unitel, ktorá sa špecializuje na hudobnú produkciu.

Ján Mojto patrí k najvýznamnejším Slovákom v zahraničí a má veľkú zásluhu na tom, že sa slovenská kinematografia dostala do medzinárodného kontextu. V rokoch komunistickej totality umožnil spoluprácu slovenských a západonemeckých filmárov a producentov, čoho výsledkom boli kultové filmy. Po roku 1989 sa kontakty Jána Mojtu so Slovenskom ďalej zintenzívnili a svoje bohaté skúsenosti dodnes odovzdáva filmárom a producentom na Slovensku. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získal v roku 2015.

JOZEF KABAŇ

Je úspešný slovenský dizajnér, pôvodcom z Námestova. Študoval na Vysokej škole výtvarných umení v Bratislave a na prestížnej Kráľovskej akadémii v Londýne. Svoju profesionálnu kariéru začal vo Volkswagene ako vedúci tímu pre dizajn exteriéru. Neskôr pôsobil v Bugati, kde navrhol model Veyron, na ktorom začal pracovať už ako 26 ročný. Jeho ďalšie kroky smerovali do koncernu Audi, kde sa za tri roky vypracoval na vedúceho Centra pre dizajn exteriéru. Od roku 2008 pôsobil ako šéfdizajnér automobilky Škoda, kde predstavil mnohé dizajnové štúdie automobilov, z ktorých vychádzajú súčasné modely tretej generácie modelov Škoda. Výrazne sa podpísal pod nový dizajn najprestížnejšieho modelu značky, Škody Superb, modelu Škoda Kodiaq, sériovej podoby Rapid a Fabia. V roku 2017 sa ako šéfdizajnér stal súčasťou automobilky BMW, kde pracoval na modelovom rade luxusných automobilov. Aj jeho pôsobenie v Rolls Royce, ďalšej z najprestížnejších prémiových značiek, potvrdzuje dobré renomé slovenského automobilového dizajnu vo svete. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získal v roku 2019.

ĽUDOVÍT KANTA

Violončelista pôsobiaci v Japonsku, ktorý sa narodil v Bratislave. Ako syn rodičov hudobníkov mal k hudbe vždy blízko a už ako sedemročný začal hrať na violončele. Študoval na Konzervatóriu v Bratislave a neskôr na Akadémii múzických umení v Prahe. Profesionálnu kariéru violončelistu začal ako koncertný majster violončiel v Slovenskej filharmónii v roku 1982, a od roku 1990 pôsobil ako vedúci skupiny violončiel v japonskom

Orchestra Ensemble Kanazawa. Od roku 1994 do 2002 vyučoval ako hosťujúci profesor na vysokej škole umení Aichi v Japonsku. V súčasnosti pôsobí aj ako umelec s desiatkami CD a rozhlasovými nahrávkami. Hral nielen pre Thajskú kráľovskú rodinu v Bangkoku, ale aj pre ľudí žijúcich v utečeneckých centrách po katastrofálnom zemetrasení v japonskom Tohoku. Počas štúdia bol ocenený na viacerých domácich aj medzinárodných súťažiach. Získal ocenenie Beethovenovho Hradca a na Medzinárodnej súťaži Pražskej jari v roku 1980 sa umiestnil na druhom mieste. Ako sólista spolupracoval s mnohými slovenskými a zahraničnými orchestrami a s dirigentami, akými sú Zdeněk Košler; Libor Pešek, Uri Mayer; Yuzo Toyama a mnohými inými. Umelecky úzko spolupracoval s významnými hudobníkmi ako Gidon Kremer; Mstislav Rostropovich, Yo Yo Ma. V roku 2010 mu bola udelená Cena Hiroyuki Iwaki, ktorá je pomenovaná po slávnom japonskom dirigentovi a v roku 2012 Zlatá plaketa Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získal v roku 2018.

NINA POLÁKOVÁ

V súčasnosti pôsobí ako prvá sólistka Viedenského štátneho baletu pod vedením Manuela Legrisa. Už počas štúdia tanečného konzervatória začínala ako sólistka v Slovenskom národnom divadle, kde stvárnila hlavné roly v baletoch Bajadéra, Giselle, Korzár; Labutie jazero a Spartakus. V roku 2005 získala angažmán vo Viedenskom štátnom baletе a už v roku 2011 najvyššiu pozíciu prvej sólistky primabaleríny. Jej repertoár zahŕňa hlavné roly v mnohých celovečerných baletoch ako napríklad Don Quixote, Rómeo a Júlia, Snehová kráľovná, Spiacca krásavica, Luskáčik, Giselle, Manon, Korzár a mnohé iné. Tiež pôsobila v baletoch od známych tvorcov, Jirího Kyliána, Rudolfa Nurejeva, Manuela Legrisa a ďalších. Svoje umenie doposiaľ predviedla v mnohých európskych a zámorských krajinách. Medzi jej najvýznamnejšie ocenenia patrí Philip Morris Flower Award pre najlepšieho tanečného umelca roku 2004. V roku 2003 bola taktiež finalistkou súťaže Prix de Lausanne a stala sa víťazkou medzinárodnej baletnej súťaže v Brne. Medzi ďalšie uznania jej umenia patrí ocenenie Literárneho fondu, ocenenie mesta Bratislava, medaila predsedu Trnavského samosprávneho kraja, ako aj cena baletného klubu Viedenskej štátnej opery. V roku 2017 uviedla úspešne svoju prvú choreografiu „Daneben“ v divadle Akzent vo Viedni. Od roku 2008 pravidelne tancuje v novoročnom koncerte Viedenskej filharmónie, ktorý je vysielaný vo viac ako deväťdesiatich krajinách sveta a pravidelne účinkuje na otvorení viedenského Operného bálu. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získala v roku 2018.

VYSLANEC DOBREJ VÔLE

ANNA KYPPÖ

Je lektorkou slovenského jazyka a literatúry na lektoráte Univerzity v Jyväskylä, ktorý je jediný svojho druhu v severnej Európe. Vo Fínsku žije a pôsobí už viac ako 30 rokov.

Študovala na Univerzite Komenského v Bratislave a vo Fínsku. Talentovaná multilingvistka ovláda 10 cudzích jazykov, avšak svoju profesionálnu kariéru zasvätila práve svojmu rodnému jazyku, našej rozmanitej kultúre a literatúre. V súčasnosti pôsobí na Univerzite v Jyväskylä, kde navyše koordinuje program Erasmus so svojou alma mater, Univerzitou Komenského v Bratislave. Aktívne sa venuje prekladateľskej činnosti, tlmočila dokonca aj na stretnutiach na najvyššej politickej úrovni a mnohých konferenciách a odborných podujatiach. Okrem toho je členkou predstavenstva Fínskeho združenia slavistov, Fínskej asociácie prekladateľov a tlmočníkov, Združenia aplikovaných jazykov a Európskej asociácie jazykového vzdelávania pomocou počítača. Od roku 2004 sa mimoriadne aktívne podieľa na desiatkach lingvistických výskumných projektov. V univerzitnej knižnici vďaka nej vzniklo slovenské oddelenie, ktoré disponuje literatúrou v slovenskom jazyku. Okrem toho vydala aj množstvo odborných publikácií a je laureátkou viacerých prestížnych ocenení. Za lektorskú činnosť a prezentáciu slovenského jazyka a kultúry vo Fínsku získala medailu ministra školstva SR, Zlatú plaketu ministra zahraničných vecí Miroslava Lajčáka, ocenenie prezidenta SR, cenu za prínos k budovaniu komunít od Univerzity v Jyväskylä, ktorá minulý rok právom ocenila jej 30-ročné pôsobenie na akademickej pôde. Anna Kyppö získala ocenenie Vyslanec dobrej vôle v roku 2019.

PETER BIĽAK

scénograf, dramaturg, šéfredaktor uznávaného časopisu Works That Work a je tiež autorom dizajnu série poštových známok pre holandskú kráľovskú poštu, ktorých sa vydalo 150 miliónov kusov. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získal v roku 2014.

Je uznávaný grafický dizajner, jeden z najznámejších európskych tvorcov písma a zakladateľ typografických štúdií v Holandsku a v Indii. Žije v holandskom Haagu a ako lektor prednáša po celom svete. Fonty, ktoré vytvoril už väčšina z Vás určite videla okrem iného sa používajú na videnskom letisku, v sieti hotelov Hilton, v Európskom parlamente a v printových aj digitálnych médiách po celom svete. Peter Biľak pôsobí aj ako

MAJA POLÁČKOVÁ

Je uznávaná umelkyňa, rodáčka z Trnavy, ktorá žije v Belgicku. Ilustrovala a preložila do francúzštiny dielo Dominika Tataru Prútené kreslá a román Vladimíra Mináča Výrobca šťastia. Jej dielo s názvom Partir Arriver bolo zaradené do výberu 80 súčasných belgických umelcov a je trvalo umiestnené v novom trakte belgického národného letiska v Bruseli. V rámci kultúrnej prezentácie počas predsedníctva SR v Rade EÚ sprístupnili vo Waterloo výstavu jej umeleckých koláží s názvom „Slovakia mea“. Maja Poláčková, členka Správnej rady belgickej autorskej spoločnosti výtvarných umelcov SOFAM, vystavovala svoje diela v Belgicku, vo Francúzsku, Kanade, Španielsku, Česku, ako aj doma na Slovensku a je aktívna v rámci projektov súčasného belgického umenia. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získala v roku 2016.

JÁN ZORIČÁK

Velikán ateliérového skla, jeden z najznámejších autorov súčasnej sklárskej tvorby. Narodil sa v Ždiari a žije vo Francúzsku, kde podnikol vybudovanie prvého francúzskeho múzea skla a výtvarného umenia v Sars-Poteries a realizáciu sklárskeho sympózia v Aix en Provence. Jeho diela sú zastúpené v najprestížnejších svetových zbierkach a múzeách, ale aj na skutočne unikátnych miestach, akým je napríklad Severný pól. Je držiteľom najvyšších ocenení v oblasti kultúry vo viacerých krajinách, ako aj na Slovensku, vrátane Pribinovho kríža I. triedy a ocenenia spoločnosti Imra Weinaera Kráľa za rozvoj francúzsko-slovenských kultúrnych vzťahov. Významne prezentuje slovenskú kultúru a umenie a veľkou mierou podporuje prezentáciu nielen slovenskej sklárskej tvorby vo Francúzsku. Ocenenie Vyslanec dobrej vôle získal v roku 2016.

Foto: Laureáti s oceneniami Vyslanec dobrej vôle. ©Archív MZVEZ SR.

MATEJ KRÉN

Patrí medzi najvýznamnejšie osobnosti súčasného slovenského výtvarného umenia. Pozornosť odborníkov i laického publika upúta va najmä vyhraneným prístupom k tradičným žánrom výtvarného umenia, akými sú socha, maľba, kresba, grafika, či klasickými témami umenia vôbec, napr. témou skutočnosti a ilúzie, prírody a kultúry, bytia a ničoty. Ich novým ponímaním vytvoril originálne tvorivé prostriedky a postupy k reflexii paradigmatickej premeny súčasného sveta a situácie človeka v ňom. Jeho diela boli prezentované na dôležitých výstavách aktuálneho umenia a neustále sa ocitajú v centre diváckej i mediálnej pozornosti na prestížnych kultúrnych podujatiach v metropolách svetovej kultúry a umenia, napr. v Amsterdame, Berlíne, Chicagu, Jeruzaleme, Lisabone, Moskve, Paríži, Prahe, Sao Paulo, Soule, Viedni a pod. Matej Krén je držiteľom viacerých významných medzinárodných ocenení a jeho tvorba je po roku 1989 neustále reflektovaná mienkotvornými médiami po celom svete.

Medzi ocenenia, ktoré Matej Krén získal, patrí Cena kritiky a Cena diváka za prezentované dielo *Idiom* na Bienále súčasného umenia v Sao Paulo (1994), ako aj hlavná cena v celosvetovej výtvarnej súťaži *Promotion of the Arts* organizovanej UNESCO v Paríži (1995). V tom istom roku mu významná americká nadácia Pollock Krasner udelila tvorivé štipendium a za úspešnú reprezentáciu slovenského umenia v zahraničí prevzal ocenenie ministra kultúry SR. V roku 2004 sa stal držiteľom slovenského výročného ocenenia za umenie – Ceny Tatrabanky. Jeden z jeho medzinárodne oceňovaných projektov posledných rokov *Pasáž* predstavuje dominantu trvalej zbierky Galérie mesta Bratislavy. Ocenenie *Vyslanec dobrej vôle* získal v roku 2013.

Foto zhora zľava: Matej Krén – portrét. *Book Cell* – interiér (2006), Centrum moderného umenia – Lisabon. *Book Cell* (2006), Centrum moderného umenia – Lisabon. *Idiom* – interiér (2005), Izraelské múzeum – Jeruzalem. *Idiom* (2005), Izraelské múzeum – Jeruzalem. ©Archív Mateja Kréna.

[WWW](http://www.matejkrén.com)

PAVOL ORSZÁGH
HVIEZDOSLAV

THE BLOODY
SONNETS

Centre for Information on Literature

*Pavol Országh
Hviezdoslav*

PAVOL ORSZÁGH HVIEZDOSLAV – KRVAVÉ SONETY

MIMORIADNA EDÍCIA KRVAVÝCH SONETOV OD VELIKÁNA SLOVENSKEJ LITERATÚRY P. O. HVIEZDOSLAVA SA DOSTALA AŽ KU BRITSKEJ KRÁĽOVNEJ ALŽBETE II. KRÁĽOVNÁ MALA MOŽNOSŤ PREČITAŤ SI ICH V JEJ RODNOM JAZYKU A OCENILA SILNÉ HUMÁNNE POSOLSTVO, KTORÉ JE AKTUÁLNE DODNES.

Jedno z najvýznamnejších básnických diel slovenskej literatúry s protivojnovou tematikou je stále aktuálne ostrým odsúdením morálneho a spoločenského úpadku a ponížením ľudskosti, ktoré vojnový konflikt prináša. Básnik v 32 sonetoch zatracuje hrôzy vojny a deštrukciu. V lyrickom diele vyjadril bolesť a rozhorčenie nad mravným úpadkom ľudstva, ktoré sa vrhá do bojov. Pýta sa, kto je za tieto hrôzy zodpovedný a zaoberá sa slobodou, morálnymi hodnotami a úvahami o blížiacom sa mieri, ktorý príde po vojnovom konflikte.

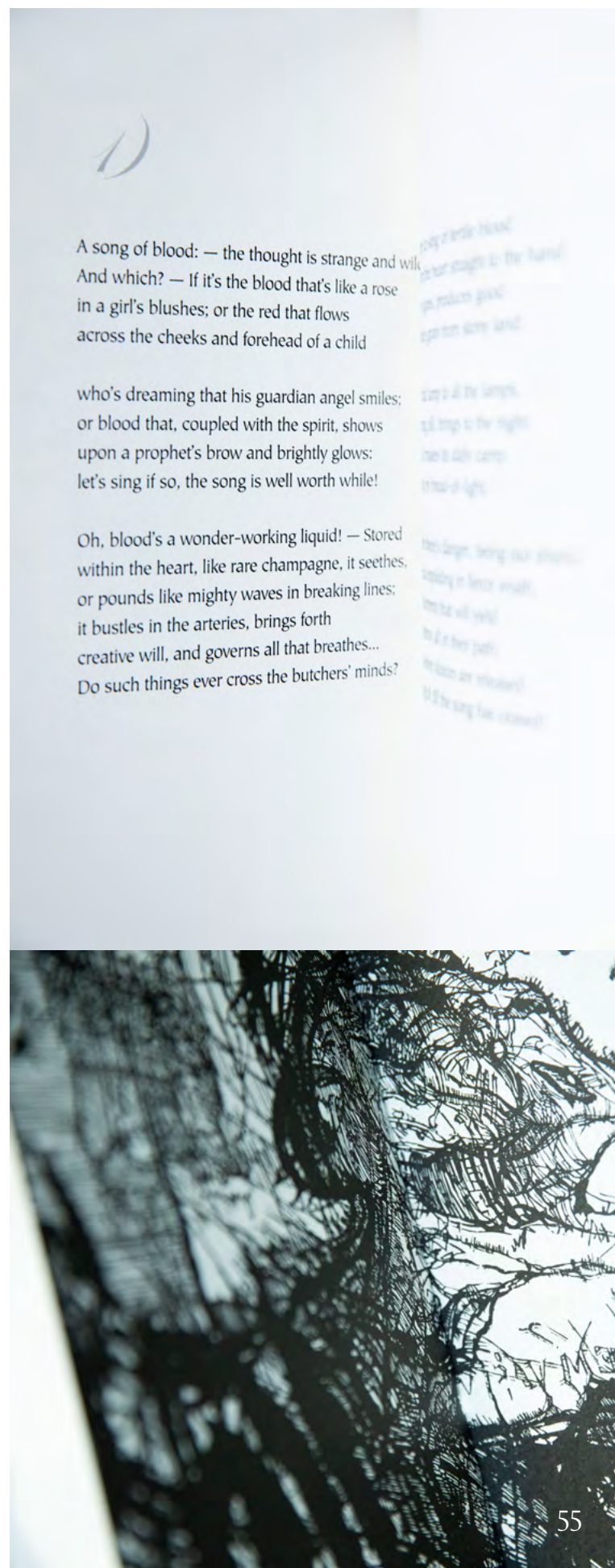
Historicky prvý umelecký preklad Krvavých sonetov – The Bloody Sonnets P. O. Hviezdoslava do anglického jazyka prezentovalo Veľvyslanectvo SR v Londýne v roku 2018, pri príležitosti 100. výročia ukončenia prvej svetovej vojny. Básnickú skladbu preložil do angličtiny uznávaný írsky básnik a prozaik John Minahane, ktorý od roku 1996 žije a pracuje na Slovensku. Zbierku Sonetov doplnil obsiahlym úvodom a kalendárom umelcovho života. V knižnom vydaní anglického prekladu sú ilustrácie akademického maliara Dušana Kállaya. Krvavé sonety vyšli v samostatnom knižnom vydaní v roku 1919 a odvtedy boli preložené do viacerých cudzích jazykov.

The Bloody Sonnets pribudli do zbierok The British Library, druhej najväčšej knižnice sveta v roku 2018 a boli prezentované prostredníctvom slovenského veľvyslanectva v Londýne. V spolupráci s partnerskými inštitúciami sa uskutočnili podujatia vo viacerých britských mestách, vrátane Londýna, Belfastu, Cardiffu, Stirlingu, Dublinu, Oxfordu a Cambridge. Anglický preklad Krvavých sonetov získal aj významnú mediálnu odozvu.

V prestížnom britskom týždenníku Times Literary Supplement vyšiel článok „Woe to the Victors“. Medzinárodná čitateľská obec sa jeho prostredníctvom zoznámila so slovenským literárnym veľikánom P. O. Hviezdoslavom. Článok ho predstavil nielen ako básnika, ale aj ako rozhladeného politického vizionára, ktorý sa v čase, keď bolo v celej Európe príznačné nadšenie z vojny, ako jeden z mála proti nej nekompromisne postavil.

WWW

Foto vľavo: Obálka Krvavých sonetov v anglickom preklade. Foto vpravo: Prvý sonet krvavých sonetov. Ilustrácie Dušana Kállaya. ©Tomáš Bokor – MZVEZ SR.

OBRAZY SLOVENSKA NA EXPO

[WWW](http://www.expo2020dubai.com)

TEDŽON, LISABON, HANNOVER, NAGOJA, ZARAGOZA, ŠANGHAJ, JOSU, MILANO, ASTANA A NAPOSLEDY DUBAJ. TO JE ZOZNAM MIEST, KDE SA OD VZNIKU SAMOSTATNEJ SLOVENSKEJ REPUBLIKY KONALA SVETOVÁ VÝSTAVA EXPO. SLOVENSKO SA PREZENTOVALO NA VÄČSINE Z NICH.

EXPO je veľká medzinárodná výstava priemyslu a kultúry jednotlivých krajín, ktorá sa koná už od polovice 19. storočia.

Svetové výstavy, oficiálne známe ako Medzinárodné registrované výstavy, sú globálnym stretnutím národov, ktoré sa venujú hľadaniu riešení naliehavých výziev našej doby tým, že ponúkajú cestu do univerzálnej témy prostredníctvom pútavých a pohlcujúcich aktivít. Vítajú desiatky miliónov návštevníkov, umožňujú krajinám stavať výnimočné pavilóny a transformovať hositeľské mesto na ďalšie roky.

Prvá svetová výstava Expo Veľká výstava sa konala v Londýne v roku 1851. Tento koncept sa stal populárnym a opakovane sa po celom svete, čím demonštroval jedinečnú silu príťažlivosti a dôležitosť svetového dedičstva. Od roku 1928, kedy vzniklo Bureau International des Expositions s cieľom regulovať a dohliadať na tieto obrovské podujatia, sa svetové výstavy explicitne zameriavajú na témy, ktoré sa pokúšajú zlepšiť poznanie ľudstva, zohľadňujú ľudské a sociálne ambície, zdôrazňujú vedecký, technologický, ekonomický, kultúrny a sociálny pokrok. V minulosti napríklad na výstave EXPO vo Philadelphii predstavili verejnosť telefón a v Paríži bola vztýčená Eiffelova veža.

V modernej dobe je EXPO bezkonkurenčné medzi medzinárodnými podujatiami svojou veľkosťou, rozsahom, trvaním a počtom návštevníkov. Sú to rozsiahle platformy pre vzdelávanie a pokrok, ktoré slúžia ako most medzi vládami, spoločnosťami, medzinárodnými organizáciami a občanmi.

Foto: 1. Auto na vodíkový pohon na EXPO Dubaj 2022. 2. Ecocapsule na EXPO Dubaj 2022. 3. Interiér slovenského pavilónu na EXPO Dubaj 2022. 4. Slovenský pavilón na EXPO Hannover 2000. 5. Baničov padák na EXPO Hannover 2000. 6. Slovenský pavilón na EXPO Lisabon 1998. 7. Vystúpenie tanečného súboru SIUK na EXPO Dubaj 2022 za prítomnosti prezidentky Zuzany Čaputovej. 8. Slovenský pavilón na EXPO Hannover 2000. 9. Slovenský pavilón na EXPO Miláno 2015. 10. Interiér slovenského pavilónu na EXPO Dubaj 2022. 11., 12. Interiér slovenského pavilónu na EXPO Miláno 2015. 13. Pouličná performance počas ceremónie Slovenského dňa na EXPO Dubaj 2022. 14. Reprodukcia busty F. X. Messerschmidta pred slovenským pavilónom na EXPO Miláno 2015. ©SlovakiaEXPO2022. ©www.expo2020dubai.com. ©Kancelária prezidenta SR. ©Archív Karola Kállaya.

Foto : Slovenský filharmonický zbor v Berlíne. ©Archív Slovenskej filharmónie.

V HLAVNEJ ÚLOHE ORCHESTER

SLOVENSKÁ FILHARMÓNIA V BRATISLAVE A ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE SÚ HUDOBNÉ TELESÁ POZOSTÁVAJÚCE Z DESIATOK HUDOBNÍKOV, KTORÍ HRAJÚ AKO JEDEN ČLOVEK. CES-TUJÚ PO CELOM SVETE A HRAJÚ DIELA NAJLEPŠÍCH SVETOVÝCH AUTOROV. ORCHESTRE SÚ VÝZNAMNÝMI PREDSTAVITEĽMI KULTÚRNEJ DIPLOMACIE SLOVENSKEJ REPUBLIKY.

Slovenská filharmónia v Bratislave je prvý a hlavný symfonický orchester Slovenskej republiky. Založená bola v roku 1949, od 50. rokov 20. storočia sídli v Redute v Bratislave. Medzi vedúce orchestre stredoeurópskeho regiónu sa zaradila hlavne vďaka vedeniu Václava Talicha, Ludovíta Rajtera a neskôr Ladislava Slováka. Vďaka hosťujúcim dirigentom svetového formátu, akými boli Sergiu Celibidache či Claudio Abbado, získala neskôr medzinárodný rešpekt a uznanie.

Slovenská filharmónia výrazným spôsobom stimulovala rozvoj slovenského symfonizmu, zaslúžila sa o výrazné pozdvihnutie úrovne slovenského interpretačného umenia a stala sa nenahraditeľným reprezentantom slovenského hudobného umenia v zahraničí. Jej súčasťou sú tri hlavné organizačné zložky – Veľký symfonický orchester, Slovenský filharmonický zbor a Slovenský komorný orchester.

Slovenská filharmónia realizovala množstvo nahrávok pre rozhlas, televíziu a mnohé významné hudobné vydavateľstvá. Je pravidelným hosťom významných európskych hudobných pódí a festivalov, vystúpila v takmer všetkých európskych krajinách, na Cypre, v Turecku, USA a pravidelne hosťuje na koncertných turné v Japonsku, Južnej Kórei, Ománe a Spojených arabských emirátoch. Slovenská filharmónia vystupuje v zahraničí aj prostredníctvom kultúrnej diplomacie Ministerstva zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky.

[WWW](http://www.slovenskafilharmonia.sk)

Foto : Košická filharmónia počas skúšky v košickom dome umenia. ©Archív štátnej filharmónie v Košiciach.

ŠTÁTNA FILHARMÓNIA KOŠICE

Štátna filharmónia Košice bola založená v roku 1968 ako druhý profesionálny symfonický orchester koncertného typu na Slovensku. Prvý koncert novovzniknutého telesa sa uskutočnil 16. apríla 1969. Prvým šéfdirigentom tohto hudobného telesa, ktoré sídli v košickom Dome umenia, bol Bystrík Režucha. V súčasnosti je na tejto pozícii Robert Jindra a orchester má takmer 90 profesionálnych hudobníkov.

Štátna filharmónia Košice v krátkom čase dosiahla uznanie odborníkov i verejnosti. Stala sa jedným z popredných reprezentantov slovenského interpretačného umenia doma i v zahraničí. Orchester prezentuje svoje umenie koncertnou činnosťou aj prostredníctvom nahrávok pre rozhlasové, televízne a gramofónové spoločnosti. Nahrávky predstavujú často unikátne premiérové nahrávky ojedinele uvádzaných diel. Orchester spolupracoval s mnohými svetoznámymi umelcami. Repertoárové spektrum orchestra obsahuje všetky frekventované diela od baroka po hudbu 21. storočia. Orchester zaznamenal výrazné úspechy na koncertných pódiumoch v zahraničí. Koncertoval na medzinárodných hudobných festiva-

loch a v dôležitých kultúrnych centrách po celom svete, hudobné diela interpretoval na pódiumoch vo Viedni a Salzburgu v Rakúsku, v Berlíne v Nemecku, v Budapešti v Maďarsku, v Prahe v Čechách, v Antverpách v Holandsku, v Lisabone v Portugalsku, v Barcelone v Španielsku, v Aténach v Grécku, v Remeši vo Francúzsku, v Hongkongu, v Luxemburgu a mnohých ďalších. Niektoré z týchto vystúpení vznikli, spomeňme napríklad koncerty v Maďarsku, v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí Slovenskej republiky. V roku 1994 filharmónia absolvovala mesačné turné po USA, kde sa predstavila ako prvý slovenský symfonický orchester na americkom kontinente.

Štátna filharmónia Košice je hlavným organizátorom dvoch medzinárodných festivalov. Sú to Košická hudobná jar a Medzinárodný organový festival Ivana Sokola. Od roku 2003 organizuje aj Festival súčasného umenia ARS NOVA Cassoviae.

[WWW](http://www.kofilharmonia.sk)

Foto zhora zľava: Slovenská filharmónia v Južnej Kórei, 2018. Slovenský filharmonický zbor v Londýne. Daniel Raiskin uvádza koncert Slovenskej filharmónie na nádvorí Schlosshofu v Murtene, Švajčiarsko. ©Archív Slovenskej filharmónie v Bratislave. Štátna filharmónia v Dome umenia v Košiciach. ©Štátna filharmónia Košice.
Foto dole: Slovenská filharmónia v Japonsku, 2018 ©Archív Slovenskej filharmónie v Bratislave.

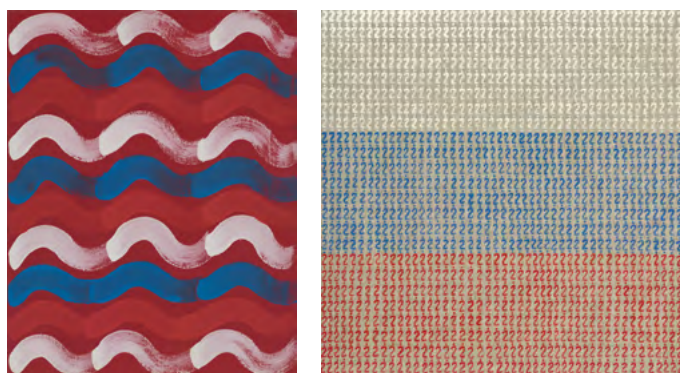

FOTO OBÁLKA: JÚLIUS KOLLER - SÚČASNÁ KULTÚRNA SITUÁCIA, 1993. © GALÉRIA ERNESTA ZMETÁKA. JULIUS KOLLER - AKTUÁLNA KULTÚRNA SITUÁCIA II, 1990. © SLOVENSKÁ NÁRODNÁ GALÉRIA.

ART·EX 30

#KULTÚRNADIPLOMACIAPRESLOVENSKO

KOMUNIKAČNÝ ODBOR MINISTERSTVA ZAHRANIČNÝCH VEČÍ A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ SLOVENSKEJ REPUBLIKY
HLBOKÁ CESTA 2, 81104, BRATISLAVA

WWW.MZV.SK/ART.EX
ART.EX@MZV.SK